

Valsts augu
aizsardzības dienests

GADA PĀRSKATS

2021

SATURS

PRIEKŠVārds	4
ADMINISTRATĪVĀ UZBŪVE	6
PERSONĀLS	7
KOMUNIKĀCIJA	8
GALVENIE UZDEVUMI UN PRIORITĀTES 2021. GADĀ	10
FITOSANITĀRĀ DROŠĪBA	15
▪ APSEKOJUMI LATVIJAS TERITORIJĀ	15
▪ KONKRĒTU AUGU KARANTĪNAS ORGANISMU APSEKOJUMI	16
▪ CITAS DARBĪBAS FITOSANITĀRĀS DROŠĪBAS NODROŠINĀŠANAI	20
▪ EKSPORTA UZRAUDZĪBA	21
▪ LATVĀŅU IZPLATĪBAS IEROBEŽOŠANAS UZRAUDZĪBA	23
MĒSLOŠANAS LĪDZEKĻI UN AUGSNES AUGLĪBAS VEICINĀŠANA	24
▪ MĒSLOŠANAS LĪDZEKĻU UN SUBSTRĀTU UZRAUDZĪBA	24
▪ MĒSLOŠANAS LĪDZEKĻU LIETOŠANAS PĀRBAUDE	25
▪ AUGŠŅU AGROĶĪMISKĀ IZPĒTE PĒC KLIENTU PIEPRASĪJUMA	25
▪ AUGSNES MONITORINGI	26
▪ AGROĶĪMIJAS LABORATORIJA	27
SĒKLU UN ŠĶIRŅU APRITES UZRAUDZĪBA	29
▪ SELEKCIŅĀRU TIESĪBAS UN LATVIJAS AUGU ŠĶIRŅU KATALOGA VEIDOŠANA	30
▪ NACIONĀLĀ SĒKLU KONTROLES LABORATORIJA (NSKL)	31
AUGU AIZSARDZĪBA	33
▪ AAL REĢISTRĀCIJA	33
▪ AAL UZRAUDZĪBA	34
▪ AUGU AIZSARDZĪBAS APMĀCĪBAS	36
▪ AAL LIETOŠANAS UZRAUDZĪBA	36
▪ KULTŪRAUGIEM KAITĪGO NEKARANTĪNAS ORGANISMU MONITORINGS UN PROGNOZĒŠANA	37
2022. GADĀ PLĀNOTIE PASĀKUMI	38
2023. GADAM UN TURPMĀKIEM GADIEM	42

PĀRSKATĀ IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI

AAI – augsnes agroķīmiskā izpēte

AAL – augu aizsardzības līdzeklis

APL – administratīvā pārkāpuma lieta

EEZ - Eiropas Ekonomiskā zona

EFSA – Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde

EK – Eiropas Komisija

ES – Eiropas Savienība

ĢMO – ģenētiski modificēti organismi

IŠTA – Starptautiskā sēklu kontroles asociācija

ĪJT – īpaši jutīgās teritorijas

KUVIS - Kultūraugu uzraudzības valsts informācijas sistēma

LAD – Lauku atbalsta dienests

LAD EPS – Lauku atbalsta dienesta Elektroniskās pieteikšanās sistēma

LIZ - Lauksaimniecībā izmantojamās zemes

ML – mēslošanas līdzeklis

NA - normatīvais akts

NEVIS - Novērtēšanas elektroniskās veidlapas informācijas sistēma

NFL – Valsts augu aizsardzības dienesta Nacionālā fitosanitārā laboratorija

NSKL – Valsts augu aizsardzības dienesta Nacionālā sēklu kontroles laboratorija

SB – substrāts

VAAD – Valsts augu aizsardzības dienests

VPR – valsts plānošanas reģions

ZM – Zemkopības ministrija

PRIEKŠVārds

Valsts augu aizsardzības dienesta direktors
Vents Ezers

Augkopībai ir kritiska loma sabiedrības apgādē ar pārtiku. Nesen publicētā Eiropas Savienības stratēģija “No lauka līdz galdam” paredz pāreju uz veselīgu un ilgtspējīgu uzturu, kura pamatā ir augi. Vienlaikus pasaulē pieaug bada skarto iedzīvotāju skaits, 2021. gadā sasniedzot jau 828 miljonus. Saskaņā ar ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas aplēsēm katru gadu slimību un kaitēkļu dēļ pasaule zaudē līdz 40% no augu produkcijas. Rūpes par augu veselību un augu aizsardzības pasākumi ļauj samazināt ražas zudumus un veicina drošas un kvalitatīvas produkcijas pieejamību.

Lai palielinātu izpratni par augu aizsardzību un AAL pamatotu un atbildīgu lietošanu, kā arī skaidrotu integrētās saimniekošanas metodes, VAAD 2021. gadā realizēja informatīvo kampaņu “Misija Agronomi”, ar mērķi ne tikai vairot augkopības nozarē strādājošo zināšanas par atbildīgu un vidi saudzējošu augu aizsardzības praksi, bet arī kļiedētu maldus un aizspriedumus sabiedrībā kopumā, veicināt savstarpējo sapratni un sadarbību starp graudkopjiem, biškopjiem, bioloģiskajiem un integrētajiem kultūraugu audzētājiem.

Valsts fitosanitārās drošības nodrošināšanai VAAD pastāvīgi veic karantīnas un regulēto nekarantīnas organismu apsekojumus, gan arī citu augiem kaitīgo organismu monitoringu. Pielāgojoties ES jaunā augu veselības regulējuma prasībām, 2021. gadā valstī ieviesta jauna augu pasu sistēma. VAAD, Latvijas Valsts mežzinātnes institūta „Silava”, Latvijas Lauksaimniecības universitātes valsts zinātniskās izpētes mežu apsaimniekošanas aģentūras „Meža pētīšanas stacija”, SIA “Amber wood” un Valsts meža dienesta sadarbības ietvaros 2021. gadā noslēdzās zinātniskā pētījuma projekts “Risinājumu izstrāde Ozolu akūtās kalšanas ierobežošanai Talsu paugurainē Meža pētīšanas stacijas teritorijā, kuri pēc nepieciešamības piemērojami arī pārējā Latvijas teritorijā”. Sadarbībā ar

Latvijas Lauksaimniecības universitāti VAAD veica kaitīgo organismu uzskaiti un analīzes zinātniskā projekta "Kāpostu cekulkodes *Plutella xylostella* un citu krustziežu dārzeņu kaitēkļu fenoloģijas pētījumi" ietvaros.

Lai iegūtu informāciju par Latvijas lauksaimniecībā izmantojamās zemes agroķīmiskajiem rādītājiem, VAAD turpināja veikt augšņu monitoringu un 2021. gadā uzsāka dalību Norvēģijas finanšu instrumenta projektā "Ilgspējīgas augsnes resursu pārvaldības uzlabošana lauksaimniecībā", ierīkojot 80 oglekļa monitoringa punktus. Dalība projektā ļaus iegūt informāciju par oglekļa saturu un izmaiņām augsnē un valstij raksturīgiem siltumnīcefekta gāzu emisiju faktoriem, palielinās zināšanas par ilgtspējīgu augsnes pārvaldību.

VAAD turpināja dalību starptautiskos projektos Gruzijā un Azerbaidžānā, gūstot pieredzes apmaiņas iespējas fitosanitārajā jomā. Mūsu eksperti piedalījās Eiropas Savienības institūciju un starptautisko organizāciju darba grupās.

Turpinot uzlabot, mūsu darba efektivitāti, pakalpojumu pieejamību un kvalitāti, 2021. gadā VAAD turpināja pilnveidot KUVIS, kā arī ieviesa jaunus e-pakalpojumus.

Sargājot augus, sargājam Latviju!

VAAD ir valsts tiešās pārvaldes iestāde, kuras mērķis ir nodrošināt kultūraugu un mežu resursu ilgtspējīgu izmantošanu, aizsardzību un aprites uzraudzību, lai saglabātu bioloģisko daudzveidību, veicinātu sabiedrības drošību un pasargātu apkārtējo vidi no iespējamā AAL un ML radītā piesārņojuma, radītu priekšnoteikumus, lai lauksaimniekiem būtu pieejamas veselas un kvalitatīvas sēklas un pavairojamais materiāls, kā arī palielinātu lauksaimniecības produktivitāti un konkurētspēju.

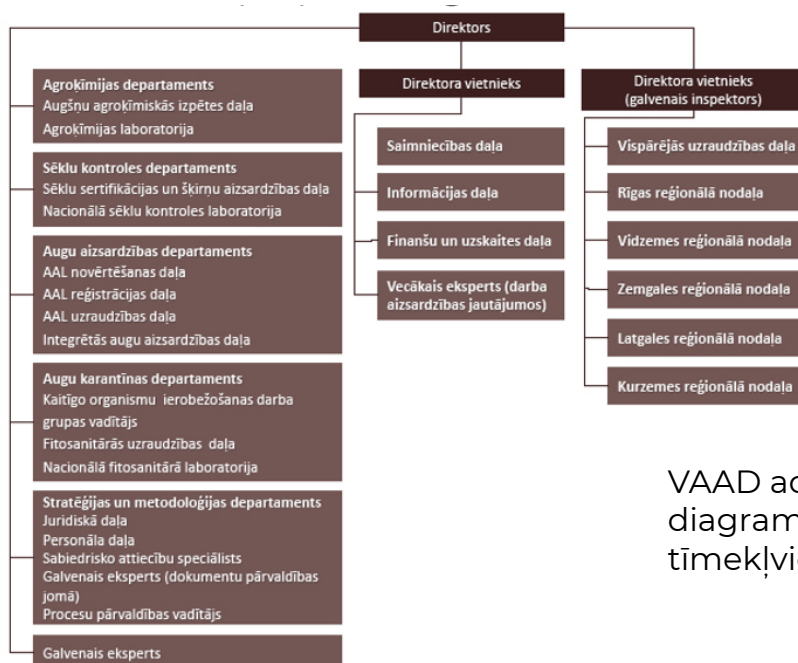
VAAD veic valsts kontroli un uzraudzību AAL, ML un substrātu, augu un augu produktu, augsnes agroķīmiskās izpētes, augu šķirņu, sēkļu un stādāmo materiālu aprites jomā, kā arī sadarbojas ar starptautiskām organizācijām un citām valstīm.

VAAD atbilstoši valsts uzraudzības politikas saturam un mērķiem, nodrošina šīs politikas realizēšanas mehānismu, organizējot un izpildot normatīvajos aktos noteiktās valsts uzraudzības, kontroles un pakalpojumu funkcijas, izveidojot un īstenojot mūsdienīgu, Latvijas apstākļiem un ES prasībām atbilstošu uzraudzības un monitoringa sistēmu. Uzraudzības, monitoringa un pakalpojumu sniegšanai nepieciešama atbilstoša metodika, kvalificēts personāls, kā arī nacionāli un starptautiskā līmenī akreditētas un atzītas laboratorijas.

VAAD funkciju izpildei nepieciešama personāla, finanšu un materiālo resursu pārvaldība un efektīva izmantošana. Pārvaldība tiek organizēta, pamatojoties uz ES un nacionālajiem normatīvajiem aktiem, kā arī VAAD iekšējiem normatīvajiem dokumentiem.

ADMINISTRATĪVĀ UZBŪVE

VAAD veido pieci departamenti – Augu aizsardzības, Augu karantīnas, Sēkļu kontroles, Agroķīmijas, Stratēģijas un metodoloģijas departaments, kuru darbība ir tieši saistīta ar nozaru politikas izstrādi un īstenošanu, un atbalsta funkciju daļas, kā arī piecas reģionālās nodaļas, kuru darbība saistīta ar uzraudzības veikšanu. VAAD struktūrvienībām ir apstiprināti reglamenti un nodarbināto amata apraksti.

VAAD administratīvās struktūras diagramma ir pieejama tīmekļvietnē www.vaad.gov.lv.

PERSONĀLS

Saskaņā ar VAAD amatu sarakstu, 2021. gada 31. decembrī VAAD ir 208 amata vietas, no tām 67% ierēdņu amata vietas un 33% darbinieku amata vietas, 18% no nodarbinātajiem ir vīrieši un 82% sievietes. Pēdējos gados personāla rotācijas koeficients, vērtējot darba attiecības izbeigušo un uzsākušo darbinieku skaitu pret nodarbinātajiem, ir 0.14%. Pārskata periods iezīmējas ar pārmaiņām darba organizēšanā, kas saistītas gan ar piemērošanos attālinātu darba pārrunu vešanā vakancu aizpildīšanai, gan arī pēc tam sekmīgā jauno darbinieku iesaistišanā darbā dienestā. Vakanto amata vietu aizpildīšanā izteikti bija jūtams darbinieku trūkums, kas skaidrojams ar kopējām tendencēm darba tirgū, kā arī ar dienesta specifisko amatu prasībām un šādu speciālistu piesaistes problēmām arī iepriekšējos gados. Dienestā joprojām departamentos uz vienu funkciju vai uzdevumu ir viens darbinieks, kas ir specializējies attiecīgā jomā. Darbs praktiski tiek organizēts bez aizvietojamības. Klientu skaits un veicamais darbu apjoms pieaug. Pieaug arī vecuma grupa nodarbinātajiem, kam tuvojas pensionēšanās vecums, sevišķi tādos amatos, kur nepieciešama agronoma izglītība.

Nodarbināto sadalījums vecuma grupās (dati uz 2021. gada 31. decembri)

līdz 35 gadiem	27%	36 – 54 gadi	39%	virs 55 gadiem	34%
----------------	-----	--------------	-----	----------------	-----

Kopumā nodarbināto skaita ziņā trijās vecuma grupās ir vienmērīgs sadalījums. Nodarbināto skaits vecuma grupā līdz 35 gadiem ir 55 nodarbinātie, kas sastāda 27%, nodarbināto skaits vecuma grupā no 36 līdz 54 gadiem - 82, kas attiecīgi sastāda 39% un nodarbināto skaits, kas vecāki par 55 gadiem – 71, kas attiecīgi sastāda 34%.

Dalījums pa nodarbinātības grupām (dati uz 2021. gada 31. decembri)

uzraudzība un kontrole (inspektori)	laboratoriju eksperti	metodiskā vadība	vadība un atbalsts
83	56	41	23

VAAD būtisks nodarbināto skaits, kas sastāda 40% no kopējā nodarbināto skaita, ir reģionālo nodaļu vecākie inspektori, kuri uzrauga un kontrolē normatīvo aktu prasību izpildi VAAD atbildībā nodotajās jomās. Otra lielākā grupa ir laboratoriju eksperti un speciālisti, kas sastāda 20% no kopējā nodarbināto skaita, bet trešā – procesu vadības, metodikas un risku uzraudzības nodrošināšanā iesaistītie darbinieki. Lai nodrošinātu personāla izaugsmi un nepārtraukti pilnveidotu sniegto pakalpojumu kvalitāti, VAAD nodrošina nodarbināto apmācības, izvērtējot katra darbinieka mācību nepieciešamību efektīvākai darba uzdevumu izpildei. Uz mācībām nosūtītie darbinieki pēc tam veic tālākās apmācības, un integrē tēmas mācību moduļos gan jauno darbinieku, gan jomas ekspertu mācībās. Par VAAD ekspertu profesionalitāti liecina sekmīga dalība dažādos starptautiskos projektos, pārstāvība starptautiskās organizācijās un darba grupās. Personāla politikas pamatnostādnes ir attīstīt priekšnosacījumus un vidi, kas darbiniekiem ļauj sasniegt VAAD uzdevumus un uzturēt izvirzītās vērtības, kā arī spētu sasniegt savus personīgos profesionālās attīstības mērķus.

KOMUNIKĀCIJA

Komunikācija ar sabiedrību ir viena no VAAD prioritātēm - nodrošināt mērķtiecīgu komunikāciju sabiedrības izpratnes veicināšanai par valsts fitosanitāro drošību, ilgtspējīgu augu aizsardzību un lauksaimniecībā izmantojamo zemju auglību. VAAD veic regulāru un plānveida sabiedrības kopumā un attiecīgo mērķgrupu informēšanu, izmantojot dažādus kanālus.

TĪMEKĻVIETNES

- www.vaad.gov.lv – pamatinformācija par VAAD darbību.
- registri.vaad.gov.lv – VAAD uzturētie reģistri, saraksti, katalogi, datu bāzes.
- noverojumi.vaad.gov.lv - informācija par Integrēto augu aizsardzību un VAAD inspektoru lauksaimniecības sezonas laikā veiktais kaitīgo organismu monitoringu.
- misijaagronoms.lv – informatīvās kampaņas mājaslapa

SOCIĀLIE MEDIJI

VAAD profili sociālo tīklu platformās: [Twitter](#); [Facebook](#); [Youtube](#); [Instagram](#); [Flickr](#).

INFORMATĪVĀS KAMPAŅAS

2021. gadā turpināja Starptautiskā augu veselības gada aktivitātes:

- brīvdabas pasākumos Augu veselības teltī interesenti varēja iegūt informāciju par augiem kaitīgajiem organismiem, to bioloģiju, izpaltības veidiem un ierobežošanas iespējām, kā arī augsnes auglības veicināšanas pasākumiem un citiem VAAD kompetences jautājumiem. Bērni tika iesaistīti izzinošās aktivitātēs spēļu un radošo darbnīcu formātā;
- Augu veselības dienā skolās tika organizēta ekspertu viesošānās un izzinošās aktivitātēs spēļu un radošo darbnīcu formātā;
- dažādas Latvijas pilsētas un ciemus turpināja apceļot izstāde "Skaistie un bīstamie augu kaitnieki".
- 30. jūnijā Pārdaugava, notika augu veselības velobrauciens, kura laikā dalībnieki paveica 22 km braucienu ar piecām pieturām, kurās notika dažādas ar augu veselību saistītas aktivitātēm (pasākumā piedalījās VAAD, LU Botāniskais dārzs, LVM, VMD, DAP, Latvijas Valsts mežzinātnes institūtu "Silava").

KAMPAŅA "MISIJA AGRONOMS"

2021. gadā tika realizēta komunikācijas kampaņa "Misija Agronomi", kuras uzdevums bija palielināt izpratni par augu aizsardzību un AAL pamatotu un atbildīgu lietošanu, skaidrot integrētās saimniekošanas metodes, vairot augkopības nozarē strādājošo zināšanas par atbildīgu un vidi saudzējošu augu aizsardzības praksi, kā arī veicināt savstarpējo sapratni un sadarbību starp graudkopjiem, biškopjiem, bioloģiskajiem un integrētajiem kultūraugu audzētājiem un sabiedrību kopumā.

Kampaņas ietvaros:

- notika ekspertu diskusija, atklājot kampaņu atklāšanas (Sasniegtā auditorija 1959);
- izstrādātas sešas video sērijas (sasniegtā auditorija 4 17 223);
- izplatītas deviņas preses relīzes, 134 publikācijas (sasniegtā auditorija 4 312 148);
- izstrādāta tīmekļvietne, kur publicēti skaidrojoši materiāli;
- izstrādātas piecas infografikas un bukleti;
- izveidot Instagram profils (Sasniegtā auditorija 147 146);
- kampaņai sākoties un noslēdzoties veiktas aptaujas (respondenti 1529).

GALVENIE UZDEVUMI UN PRIORITĀTES 2021. GADĀ

FITOSANITĀRĀ DROŠĪBA

- Lai sekmētu Latvijas produkcijas eksportu, reeksportu un tranzītu gan uz trešajām, gan ES dalībvalstīm, nodrošināta uzraudzība un kontrole augu karantīnas jomā;
- Lai nodrošinātu nepārtrauktu eksporta un reeksporta kravu plūsmu, Rīgā darbojās fitosanitārās kontroles punkts lidostā „Rīga” ar pagarinātu darba laiku, pēc komersantu iepriekšēja pieprasījuma kravu kontrole tiek nodrošināta ārpus VAAD noteiktā darba laika Liepājā, Ventspilī, Daugavpilī;
- VAAD aktīvi piedalījās ES Padomes Roosendaal darba grupas sanāksmēs (attālināti), lai nodrošinātu veiksmīgu augu un augu produktu eksportu uz trešajām valstīm;
- Veica karantīnas organismu monitoringu un uzraudzību. 20 paraugos konstatēta bīstama augu karantīnas slimība bakteriālā iedega (*Erwinia amylovora*). Baktērijai labvēlīgi laika apstākļi veicinājuši slimības parādīšanos trīs jaunās vietās;
- Īstenoja EK līdzfinansētā „Kaitīgo organismu un augiem bīstamo organismu apsekojumu programmu”, kurā iekļauti 40 kaitīgo organismu apsekojumi un diagnostika, tas ļauj savlaicīgi konstatēt kaitīgos organismus, kas var radīt risku lauksaimniecībai, mežkopībai, apkārtējai videi;
- Veica pārbaudes pavairojamā materiāla atbilstībai fitosanitārajām un kvalitātes prasībām reģistrētajās saimniecībās;
- Ieviesa jaunajā Augu veselības regulā noteikto augu pasu sistēmu;
- Sagatavoja priekšlikumus normatīvo aktu projektiem Augu veselības regulas ieviešanai, izstrādāja plānu augu pasu sistēmas uzlabošanai, kā arī plānu fitosanitārai kontrolei pakļauto personu uzraudzībai, ņemot vērā izstrādātās risku analīzes.

MĒSLOŠANAS LĪDZEKĻI UN AUGSNES AUGLĪBAS VEICINĀŠANA

- Nodrošināja aprītē esošo mēslošanas līdzekļu atbilstības normatīvo aktu prasībām uzraudzību;
- Veica augsnes minerālā slāpekļa un oglekļa monitoringu.

SĒKLU UN ŠĶIRŅU APRITES UZRAUDZĪBA

- Lai palielinātu labības, kartupeļu, lopbarības augu, eļļas un šķiedraugu kvalitatīvu sēklu sagatavošanu un izmantošanu, sniedza subsidētus pakalpojumus sēklaudzētājiem. VAAD subsidētos pakalpojumus sniedza saskaņā ar Regulu Nr.1408/2013, ievērojot normatīvajos aktos par lauksaimniecības nozarē piešķiramā de minimis atbalsta administrēšanu un uzraudzību noteiktās prasības.
- Saskaņā ar Nacionālās bioloģiskā drošuma sistēmas attīstības plānu 2020. - 2026. gadam, lai nodrošinātu augsta līmeņa aizsardzību visos ĢMO aprites posmos, novērstu negatīvo ietekmi uz cilvēku un dzīvnieku veselību vai vidi un saglabātu bioloģisko daudzveidību, veica pārbaudes un paraugu ņemšanu un nodrošināja ĢMO skrīninga gēnu klātbūtnes noteikšanu laboratorijā. Uzraudzības un kontroles ietvaros 2021. gadā vienā vasaras rapšu šķirnes tradicionālā sēklas materiāla partijā konstatēja ģenētiski modificētā rapša līnijas RT73 piejaukumu;

AUGU AIZSARDZĪBA

- Veica pasākumus integrētās augu aizsardzības sistēmas pilnveidošanai;
- Nodrošināja profesionālo AAL lietotāju, konsultantu un izplatītāju apmācību sistēmas un smidzinātāju uzraudzības sistēmas pilnveidošanu;
- Veica kaitīgo nekarantīnas organismu brīdinājuma sistēmas pilnveidošanu un rezultātu atspoguļošanu VAAD tīmekļvietnē;
- Lai nodrošinātu EP un Padomes Regulas Nr.1107/2009 par AAL laišanu tirgū, ieviešanu, kas būtiski maina AAL reģistrācijas sistēmu – VAAD iekļāvās AAL zonālajā reģistrācijas sistēmā, t.i., AAL izvērtē Ziemeļu zonā uz šī novērtējuma pamata zonas valstis (Lietuva, Latvija, Igaunija, Dānija, Somija, Zviedrija) pieņem lēmumu par AAL reģistrāciju savā valstī;
- Latvija kā līdzziņotāja dalībvalsts saņēma un pārskatīja ziņotājvalsts Dānijas darbīgās vielas “metamitrons” apstiprinājuma atjaunošanas novērtējumu. Saistībā ar Apvienotās Karalistes izstāšanos no ES 2021. gadā Latvija veica

deviņu darbīgo vielu tehniskās ekvivalences novērtējumus;

- Nodrošināja AAL lietošanas un izplatīšanas kontroli un uzraudzību;
- Lauku attīstības programmas 2014.-2020. gadam atbalsta pasākuma “Tehniskā palīdzība” pārejas periodā (2021.-2024.)” ietvaros īstenoja šādus pasākumus:
 - nodrošināja pārbaužu savstarpējās atbilstības prasību izpildei vides jomā uzraudzībai mēslošanas plāniem un to dokumentācijai īpaši jutīgajās teritorijās, kā arī kontroles savstarpējās atbilstības prasību izpildei AAL lietošanas jomā un integrētās augu audzēšanas sistēmas ietvaros;
 - Nodrošināja Integrētās augu aizsardzības principu ieviešanas, kaitīgo organismu monitoringa veikšanu;

PROJEKTI

- Uzsāka dalību Norvēģijas finanšu instrumenta 2014.-2021. gada perioda programmas “Klimata pārmaiņu mazināšana, pielāgošanās tām un vide” projektā “Ilgtspējīgas augsnes resursu pārvaldības uzlabošana lauksaimniecībā”. Ierīkoja 80 oglekļa monitoringa punktus;
- Turpināja līdzdalību EK Twinning projektā “Tālākas SPS un pārtikas drošības sistēmas attīstības nodrošināšana Gruzijā”;
- Vadošā partnera statusā turpināja EK Twinning projekta “Sanitāro un fitosanitāro (SPS) pasākumu stiprināšana Azerbaidžānā”;
- Vadošā partnera statusā uzsāka EK Twinning projektu „Ukrainas tiesību aktu tuvināšana valsts uzraudzībā ĢMO atklātās sistēmās, augu šķirņu aizsardzībā un sēklu un augu pavairojamā materiāla ražošanā saskaņā ar ES normām un standartiem”;
- Ņemot vērā ģeopolitisko situāciju, uz nenoteiktu laiku pārtrauca darbu Eiropas Strukturālo un investīciju fondu mērķa „Eiropas teritoriālā sadarbība” programmā 2014. – 2020. projektā “Integrētā pārvaldība un pasākumu sistēmas, lai mazinātu negatīvo sugu ietekmi aizsargājamās teritorijās pārrobežu reģionā”;
- Noslēdza zinātniskā pētījuma projektu “Risinājumu izstrāde Ozolu akūtās kalšanas ierobežošanai Talsu paugurainē Meža pētīšanas stacijas teritorijā, kuri pēc nepieciešamības piemērojami arī pārējā Latvijas teritorijā”.
- Sadarbībā ar Latvijas Lauksaimniecības universitāti veica kaitīgo organismu uzskaiti un analīzes zinātnes projekta “Kāpostu cekulkodes *Plutella xylostella* un citu krustziežu dārzu kaitēkļu fenoloģijas pētījumi” ietvaros;

DARBĪBAS UZLABOŠANA

- Lai palielinātu izpratni par augu aizsardzību un AAL pamatotu un atbildīgu lietošanu, kā arī skaidrotu integrētās saimniekošanas metodes, realizēja informatīvo kampaņu "Misija Agronoms", ar mērķi ne tikai vairot augkopības nozarē strādājošo zināšanas par atbildīgu un vidi saudzējošu augu aizsardzības praksi, bet arī kļiedētu maldus un aizspriedumus sabiedrībā kopumā, veicinātu savstarpējo sapratni un sadarbību starp graudkopjiem, biškopjiem, bioloģiskajiem un integrētajiem kultūraugu audzētājiem.
- Nodrošināja uz klientu orientētu pakalpojumu sniegšanu sēklu un augu šķirņu aprites jomā;
- Elektronizēja daudzus procesus, pilnveidoja KUVIS, ieviesa 15 jaunus e-pakalpojumus;
- Ieviesa Valsts pārvaldes darbinieku novērtēšanas sistēmu (NEVIS).

FINANŠU REZULTĀTI

Lai nodrošinātu VAAD funkciju izpildi, likumā „Par valsts budžetu 2021. gadam” noteiktas budžeta programmas (apakšprogrammas) un finansējums to īstenošanai saskaņā ar noteiktajiem darbības rādītājiem, kas raksturo mērķa sasniegšanas izpildi.

Programmas 27.00.00 „Augu veselība un augu aprites uzraudzība” ietvaros, apakšprogrammas 21.01.00. “Valsts atbalsts lauksaimniecības un lauku attīstībai” ietvaros, apakšprogrammas 65.20.00. „Tehniskā palīdzība Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) apgūšanai (2014-2020)” un pārejas periodā 2021.-2024., apakšprogrammas 70.06.00. „Izdevumi citu Eiropas Savienības politikas instrumentu projektu un pasākumu īstenošanai” pasākuma „Kaitīgo organismu un augiem bīstamo organismu apsekojumu klātbūtnes programma” ietvaros, apakšprogrammas 69.06.00 “Izdevumi 3.mērķa “Eiropas teritoriālā sadarbība” pārrobežu sadarbības programmu, projekts “Integrētā pārvaldība un pasākumu sistēmas, lai mazinātu negatīvo sugu ietekmi aizsargājamās teritorijās pārrobežu reģionā” īstenošanai, apakšprogrammas 71.06.00. Izdevumi Eiropas Ekonomikas zonas un Norvēģijas finanšu instrumentu finansēto programmu, projektu un pasākumu īstenošanai” programmas “Klimata pārmaiņu mazināšana, pielāgošanās tām un vide” projekta “Ilgtspējīgas augsnes resursu pārvaldības uzlabošana lauksaimniecībā” (E2SOILAGRI) ietvaros kopumā 2021. gadā izlietoti līdzekļi 7 118 992 eiro, tai skaitā 110 885 eiro atmaksai valsts budžetā par izdevumiem ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansētajos projektos.

Salīdzinot ar 2020. gadu, VAAD pamatā nav mainījušās tam noteiktās funkcijas un pamatuzdevumi.

Ļoti būtiskas pārmaiņas VAAD darbībā, kas būtu ietekmējušas finanšu rezultātus pārskata gadā, nav notikušas, taču, salīdzinot ar 2020. gadu, budžeta izpildes rādītājs samazinājies, kas skaidrojams ar izdevumu palielinājumu, jo pārskata gadā saņemts avansa maksājums jaunam EK Twinning projektam, kā arī saistīts ar nākamo periodu izdevumiem Twinning projektu īstenošanai.

Valsts budžeta finansējums un tā izlietojums (2021. gads)

Nr.p.k.	Finansiālie rādītāji	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			Apstiprināts likumā	Faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)	7 515 396	6 959 405	6 662 218
1.1.	dotācijas	4 161 510	3 920 694	3 917 362
1.2.	maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi	3 136 462	2 899 504	2 633 971
1.3.	ārvalstu finanšu palīdzība	217 424	139 207	110 885
1.4.	transferti			
2.	Izdevumi (kopā)	7 521 741	7 684 459	7 118 992
2.1.	uzturēšanas izdevumi (kopā)	6 897 300	7 218 216	6 838 257
2.1.1.	kārtējie izdevumi	6 059 121	6 688 016	6 336 379
2.1.2.	procentu izdevumi			
2.1.3.	subsīdijas, dotācijas un sociālie pabalsti			
2.1.4.	kārtējie maksājumi Eiropas Kopienas budžetā un starptautiskā sadarbība	620 755	390 993	390 993
2.1.5.	uzturēšanas izdevumu transferti	217 424	139 207	110 885
2.2.	izdevumi kapitālieguldījumiem	624 441	466 243	280 735

FITOSANITĀRĀ DROŠĪBA

APSEKOJUMI LATVIJAS TERITORIJĀ

Latvijā un ES kaitīgie organismi, kas rada nopietnus draudus augiem un augu produktiem tiek regulēti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 26. oktobra Regulu Nr.2016/2031. Atbilstoši normatīvajiem aktiem regulētie augiem kaitīgie organismi tiek iedalīti divās lielās grupās – karantīnas organismi un regulētie ne-karantīnas organismi.

2021. gadā valsts fitosanitārā stāvokļa noteikšanai kopumā veikta 14245 pārbaude 70 dažādu karantīnas organismu statusu un ģeogrāfiskās izplatības noteikšanai un regulēto nekarantīnas organismu noteikšanai stādaudzētavās pavairojamam materiālam. Pārbauzu ietvaros noņemti 4730 dažādi paraugi augu karantīnas organismu un regulēto nekarantīnas organismu noteikšanai. Visi noņemtie paraugi analizēti NFL, tā ir vienīgā laboratorija Latvijā, kurai ir tiesības testēt augu karantīnas organismus. Tāpat Pārtikas un veterinārais dienests, veicot fitosanitāro kontroli uz robežas, noņēma un nosūtīja uz NFL 105 paraugus karantīnas organismu noteikšanai.

Veicot laboratorisko testēšanu, 2021.gadā konstatēti trīs augu karantīnas organismi – *Globodera rostochiensis*, *Clavibacter sepedonicus*, *Erwinia amylovora* un 15 regulētie ne-karantīnas organismi – *Aphelenchoides blastophthorus*, *Aphelenchoides fragariae*, *Botrytis cinerea*, *Chondrostereum purpureum*, *Dothistroma septosporum*, *Fusarium oxysporum*, *Fusarium oxysporum f.sp. radiscucumerinum*, *Fusarium verticillioides*, *Fusarium spp.*, *Phytophthora cactorum*, *Phytophthora fragariae*, *Phytophthora spp.*, *Plum pox virus*, *Raspberry bushy dwarf virus (RBDV)*, *Tetranychus urticae*.

Latvija ieguvusi aizsargājamās zonas statusu uz vienu augu karantīnas organismu – bakteriālo iedegu *Erwinia amylovora*.

Pēc 2021. gada pārbauzu datiem, Latvijā kopējais regulēto augiem kaitīgo organismu skaits, kas jebkad identificēti NFL un kuru statuss Latvijā ir "sastopams" vai "ierobežoti sastopams" un noteikti iznīcināšanas pasākumi, ir 31 organisms.

Lai noteiktu kaitīgo organismu un augiem bīstamo organismu ģeogrāfisko izplatību un statusu Latvijā, izstrādāta apsekojumu programma, kura īstenota, pamatojoties uz Eiropas Parlamenta un Padomes 2021. gada 28. aprīļa Regulu Nr. 2021/690.

Kaitīgo organismu apsekojumu programmas ietvaros veikti apsekojumi 40 kaitīgajiem organismiem. Veicot apsekojumus 2021. gadā, kopumā izdarītas 1868 vizuālas pārbaudes, pārbaudot 2322,86 ha un noņemti 1674 paraugi. Apsekojumi veikti mežos, apstādījumos, parkos, privātajos dārzos, komercdārzos, ražojošajos stādījumos, Latvijas Universitātes Botāniskajā dārzā un Nacionālajā Botāniskajā dārzā Salaspilī.

KONKRĒTU AUGU KARANTĪNAS ORGANISMU APSEKOJUMI

Bakteriālā iedega *Erwinia amylovora*

Kopš 1998. gada Latvijā veikts monitorings, lai noteiktu bakteriālās iedegas izplatību. Monitorings ietver saimniekaugu vizuālo pārbaudi un paraugu ņemšanu veģetācijas periodā. 2021. gadā bakteriālā iedega Latvijā konstatēta 31 vietā Latgales, Zemgales, Kurzemes un Rīgas reģionā.

Veikto pārbažu un noņemto paraugu rādītāji

Pārbažu vietas	Pārbaudes			Paraugi			Pozitīvie paraugi		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Stādaudzētavas (t.sk. tuvējā apkārtnē)	214	162	140	356	298	267	3	0	0
Tirdzniecības vietas, gadatirgi	124	86	71	32	7	3	0	0	0
Ģenētisko resursu kolekcijas, botāniskie dārzi, arborētumi, komercdārzi	327	321	256	73	78	94	1	10	2
Parki, ceļmalas, savvaļas, pamestie dārzi, piemājas dārzi utt. (neskaitot buferzonas)	618	629	653	18	48	48	0	19	4
Buferzonas	501	844	1089	16	81	87	2	45	22
Perēkļi	57	169	236	8	8	26	3	1	8

2021.gadā veiktas 2446 pārbaudes ar mērķi identificēt bīstamās augu slimības bakteriālās iedegas *Erwinia amylovora* uzliesmojumu gadījumus. Pārbauzu gaitā tika noņemti 525 paraugi, un organisma klātbūtne apstiprināta 7% no kopējā paraugu skaita jeb 36 paraugos. Salīdzinot ar 2020.gadu, pozitīvo paraugu īpatsvars samazinājies divas reizes.

Otro gadu pēc kārtas slimība konstatēta četros perēkļos Dienvidkurzemes un Jelgavas novadā, bet vairums gadījumu ir saistīti ar iepriekš atklāto perēkļu buferzonām – Dienvidkurzemes Nīcas pagastā noteikti deviņi jauni perēkļi, Saldus novadā trīs, Bauskas novadā divi, Jelgavas novadā divi un Ogres novadā viens jauns perēklis. Salīdzinot ar 2020.gadu, perēkļos un to buferzonās veikto pārbauzu skaits pieaudzis par 31%.

Bakteriālās iedegas radītie bojājumi ābelē

Zeltītā kartupeļu cistu nematode *Globodera rostochiensis*, bālā kartupeļu cistu nematode *Globodera pallida*, kartupeļu gaišā gredzenpuve *Clavibacter sepedonicus*, kartupeļu tumšā gredzenpuve *Ralstonia solanacearum*, kartupeļu vēzis *Synchytrium endobioticum*, kartupeļu spradži *Epitrix spp.*

Augsnes paraugi 2021.gadā noņemti 962 paraugi sēklas un pārtikas kartupeļu audzēšanas saimniecībās un stādaudzētavās. Kopā inspektori 66 saimniecībās pārbaudīja 914,702 ha, piecās saimniecībās 22,10 ha platībā tika konstatēta *Globodera rostochiensis*.

Kopumā Latvijā līdz 2021.gada 31.decembrim 41 saimniecību 55 laukos 212,6355 ha platībā ir konstatēta *Globodera rostochiensis* un šai platībai piemēroti fitosanitārie pasākumi.

Eksportam paredzētajās kravās – kūdrā, mulčā, kā arī augu produktos, kas satur augsni noņemti paraugi *Globodera pallida* un *Globodera rostochiensis* testēšanai.

2021. gadā noņemti 27 šādi paraugi. *Globodera pallida* Latvijā 2021.gadā netika konstatēta.

Zeltainā kartupeļu cistu nematode *Globodera rostochiensis* un tās veidotās cistas

219 kartupeļu audzēšanas saimniecībās noņemti 688 kartupeļu bumbuļu paraugi kartupeļu gaišās gredzenpuves *Clavibacter sepedonicus*, kartupeļu tumšās gredzenpuves *Ralstonia solanacearum*, kartupeļu bumbuļu nematodes *Ditylenchus destructor*, kartupeļu vēža *Synchytrium endobioticum* un kartupeļu spradžu *Epitrix spp.* noteikšanai.

Kartupeļu gaišās gredzenpuves *Clavibacter sepedonicus* bojāti kartupeļi

Laboratorisko testu rezultātā kartupeļu gaišā gredzenpuve *Clavibacter sepedonicus* konstatēta trīs paraugos. Saimniecību skaits, kurās konstatē kartupeļu gaišo gredzenpuvi pēdējo trīs gadu laikā ir nemainīgi mazs (divi līdz četri).

2021. gadā kartupeļu bumbuļu nematode *Ditylenchus destructor* Latvijā netika konstatēta.

Kartupeļu tumšā gredzenpuve *Ralstonia solanacearum* tika pārbaudīta arī ūdenī un kartupeļu tumšās gredzenpuves saimniekaugos. Kopā 2021.gadā noņemti 52 paraugi, kas testēti Nacionālajā fitosanitārajā laboratorijā. Kartupeļu vēzis *Synchytrium endobioticum*, kartupeļu tumšā gredzenpuve *Ralstonia solanacearum* un kartupeļu spradzis *Epitrix spp.* Latvijā nav konstatēti.

Priežu koksnes nematode *Bursaphelenchus xylophilus*

Lai novērstu priežu koksnes nematodes ieviešanos Latvijā, VAAD jau kopš 2001. gada regulāri veic monitoringu. Tā ietvaros mežos, izcirtumos, riska zonās, stādaudzētavās un uzņēmumos, kas strādā ar zāgmateriāliem, izgatavo koksnes iepakojamo materiālu, kopā veiktas 529 pārbaudes, kas šajā gadā ir par 2% vairāk nekā 2020.gadā. Pārbaūžu rezultātā noņemti 420 paraugi organisma noteikšanai laboratorijā. Priežu koksnes nematode nevienā paraugā nav konstatēta.

Priežu koksnes nematodes skarti skujukoki

Citrusa ūsainis *Anoplophora chinensis* un Āzijas ūsainis *Anoplophora glabripennis*

ES valstīs pēdējo gadu laikā aizvien biežāk konstatē Āzijas ūsaiņa izplatības uzliesmojumus, kuri visos gadījumos ir saistīti ar akmens kravām, kas tiek ievestas no Ķīnas, kravu pārvadāšanā bieži izmantojot zemākas kvalitātes koksnes iepakojamo materiālu.

Āzijas ūsainis *Anoplophora glabripennis*

Stādaudzētavās, mežaudzēs, komercdārzos, parkos, piemājas dārzos, dendrārijos, botāniskajos dārzos, kā arī vietās, kur no Ķīnas tiek ievestas un izkrautas akmens kravas, un šo vietu apkārtnes apstādījumos 2021. gadā veiktas 1145 pārbaudes (*Anoplophora chinensis* gadījumā) un 964 pārbaudes (*Anoplophora glabripennis* gadījumā). Noņemti kopā 70 paraugi. Kopējais paraugu skaits ir samazinājies par 41% salīdzinot ar 2020. gadu, jo izvērtēts, ka ir mazs šo organismu izplatīšanās risks komercdārzos, tāpēc paraugi tajos ņemti mazāk. Trīs gadu periodā nevienā minētajā paraugā organisms netika konstatēts, arī 2021. gadā.

Xylella fastidiosa

Viena no bīstamākajām lapu koku un dažādu lakstaugu slimībām ir bakteriālais lapu apdegums *Xylella fastidiosa*. Šai bīstamajai baktērijai ir vairāk nekā 300 dažādu saimniekaugu. Pārbaudes veiktas vietās, kur aug, audzē vai tirgo *Xylella fastidiosa* saimniekaugus. Uzmanība pievērsta augļu kokiem un ogulājiem – plūmēm, ķiršiem, vīnogulājiem, krūmmellenēm un dzērvenēm, kā arī dekoratīvajiem augiem – lavandām, rozmarīniem, ozoliem, kļavām, u.c. augiem.

Xylella fastidiosa skarti augi

2021.gadā VAAD inspektori šīs bīstamās slimības atklāšanai veica 1269 pārbaudes dažādās vietās, pārbaudīts plašs saimniekaugu klāsts no puķēm līdz augļu kokiem un noņemts 191 paraugs gan ar, gan bez vizuālajām pazīmēm. *Xylella fastidiosa* šī organisma saimniekaugos netika konstatēta.

CITAS DARBĪBAS FITOSANITĀRĀS DROŠĪBAS NODROŠINĀŠANAI

2021.gadā veiktas 855 stādāmā un pavairojamā materiāla pārbaudes dažādās saimniecībās un stādaudzētavās 387,5ha platībā. Kopā tika noņemti 752 paraugi augu karantīnas organismu un Eiropas Savienībā regulēto nekarantīnas organismu atklāšanai. Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, kopējais veikto pārbaudžu skaits palielinājās par 2,7%, un noņemto paraugu skaits palielinājies par 8%, jo pārbaudīto

audzēšanas vietu platības palielinājušās par 44,5%. Pārbaudīto platību palielinājums vērojams: zemenēm 2, āra dekoratīvajām kultūrām – 2,5, smiltsērķšķu platībai četrās, meža reprodūktīvajam materiālam 1,4 reizēs.

Kopumā 2021.gadā tika izsniegtas 8227 augu pases. Nemainīgi, kā iepriekšējos gadus visvairāk augu pases tika izsniegtas tieši augļu kokiem (ābelēm, bumbierēm, plūmēm, ķiršiem u.c.). Otrā lielākā augu grupa ir ogulāji (upenes, jānogas, mellenes, avenes, smiltsērķšķi u.c. ogulāji, bet trešā lielākā ir dekoratīvie koki un krūmi.

2021.gadā augu pases vairs netika izsniegtas koksnes izstrādājumiem, priežu mizai un mulčai, jo lielākoties šī augu produkcijas grupa tiek sūtīta uz Lielbritāniju, taču tai izstājoties no Eiropas Savienības, augu pases vietā tiek noformēts un izsniegts – fitosanitārais sertifikāts.

Veiktas 195 stādāmā materiāla pārbaudes tirdzniecības vietās, tirgos, gadatirgos. Divos gadījumos par stādu tirgošanu ar neatbilstošām augu pasēm vai bez tām, piemērots administratīvais sods.

Veiktas 288 pārbaudes 136 uzņēmumos, kas reģistrēti Profesionālo operatoru oficiālajā reģistrā kā koksnes iepakojamā materiāla marķētāji. 2021.gadā reģistrēto uzņēmumu ir vairāk un pārbaūžu skaits ir pieaudzis par 30%.

NFL reģistrēti un marķēti testēšanai 5001 paraugi. Paraugu skaits laboratorijā saglabājies par 7,8% mazāk kā 2020.gadā.

Laboratorijai ir piešķirta akreditācija atbilstībai LVS EN ISO/IEC 17025:2017 standarta prasībām sekojošā sfērā: augu kaitīgo organismu morfoloģiskā, seroloģiskā, bioloģiskā, molekulāri bioloģiskā, bakterioloģiskā, mikoloģiskā, virusoloģiskā, entomoloģiskā, helmintoloģiskā testēšana. 2021.gadā iegūta akreditācija 15 jaunām metodēm.

NFL nodrošina regulāru personāla kvalifikācijas celšanu un piedalās starplaboratoriju salīdzinošajā testēšanā.

EKSPORTA UZRAUDZĪBA

Pārbaudes pirms fitosanitāro sertifikātu izsniegšanas (eksporta pārbaudes) veic, lai pārliecinātos, vai augi un augu produkti atbilst saņēmējvalsts fitosanitārajām prasībām.

2021.gadā izsniegti ievērojami vairāk fitosanitāro sertifikātu, nekā iepriekšējos gados – 28459 sertifikāti uz 125 valstīm.

Valstis, uz kurām 2019.-2021.g. izsniedz visvairāk fitosanitāro sertifikātu, ir Ķīna, Krievija, Japāna, Uzbekistāna, Baltkrievija, Ukraina, ASV, Dienvidkoreja.

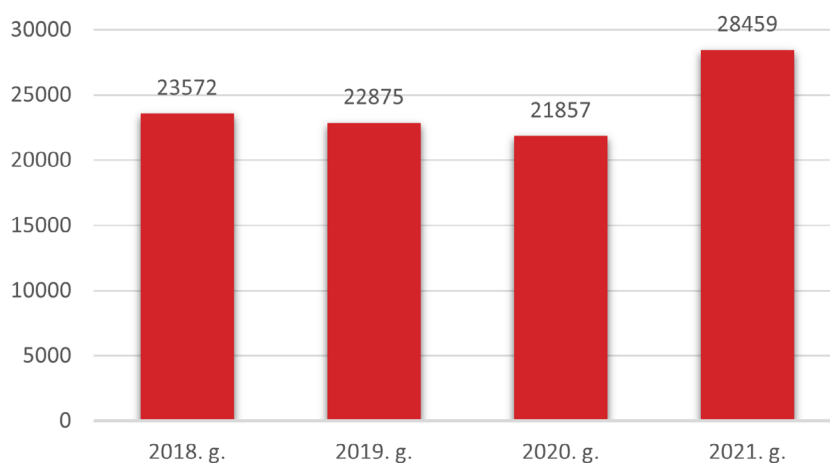
Visvairāk sertifikātu 2021.gadā izsniegti uz Krieviju - 7368 sertifikāti. Uz šo valsti izsniegto fitosanitāro sertifikātu skaits par vairāk nekā 200% pārsniedz iepriekšējos gados izsniegto sertifikātu skaitu.

Ievērojami palielinājies arī izsniegto fitosanitāro sertifikātu skaits uz Ukrainu un Korejas Republiku, bet nedaudz samazinājies uz Ķīnu un Japānu.

Uz Uzbekistānu izsniegto fitosanitāro sertifikātu skaits pēc krituma 2020. gadā palielinājies līdz 2019.gada līmenim.

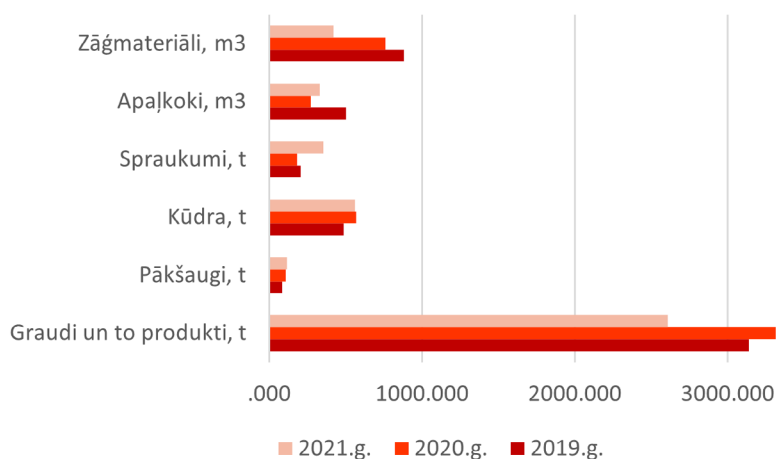
Uz Lielbritāniju izsniegti 722 fitosanitārie sertifikāti. Iepriekš uz šo valsti fitosanitārie sertifikāti netika izsniegti, jo tā bija ES dalībvalsts.

Kopējais izsniegto sertifikātu skaits 2019. – 2021.g. palielinājies.

Izsniegto fitosanitāro sertifikātu skaits 2018. – 2021.gadā

Pēc apjoma visvairāk tiek pārbaudīti un eksportēti graudi un graudu produkti, pākšaugi, kūdra, spraukumi, zāgmateriāli, apaļkoki. Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, samazinājies eksportēto zāgmateriālu, graudu apjoms, palielinājies pākšaugu un sojas apjoms (skat. attēlu).

Ar fitosanitārajiem sertifikātiem eksportēto augu produktu daudzumi

Lai ES ievestu augus, augu produktus un citus objektus (turpmāk – kravas) no trešajām valstīm, tiem ir jāatbilst noteiktām fitosanitārām prasībām. Neatbilstību gadījumā tiek gatavotas notifikācijas eksportētājvalstij. Kopumā par trešo valstu neatbilstošo kravu pārkāpumiem 2021.gadā tika sagatavotas un apstiprinātas 370 notifikācijas, par 18 dažādām trešajām valstīm. Pārbaūžu laikā apsekotas gan augu izcelsmes kravas, gan koksnes iepakojamā materiāla atbilstība ISPM 15 prasībām, gan arī kravas pavaddokumenti un to pievienošana. Salīdzinot ar 2020. gadu, sagatavoto notifikāciju skaits ir palielinājies. Pārkāpumi konstatēti gan koksnes iepakojamā materiāla atbilstības prasībās, gan kravas pavaddokumentos, gan konstatēti kaitīgie organismi.

Līdzīgi kā iepriekšējos gadus, visvairāk pārkāpumu ir tieši trešo valstu ievesto kravu izmantotajā koksnes iepakojamajā materiālā – kas atsevišķos gadījumos nav bijis marķēts saskaņā ar standarta prasībām, vai arī marķējums bijis neatbilstošs. Tāpat kā iepriekšējos gados, visvairāk notifikāciju ir sagatavots tieši par Krievijas Federāciju – 187, Ukrainu – 40, Baltkrieviju – 40. 2021.gadā būtiska daļa pārkāpumu bijuši par Lielbritāniju – 36, tas saistīts ar Lielbritānijas izstāšanos no Eiropas Savienības un trešo valstu atbilstības prasību neievērošanu.

Vairākos gadījumos no trešajām valstīm ievestajās kravās konstatēti arī kaitīgie organismi: trīs gadījumos marķētā koksnes iepakojamajā materiālā no Baltkrievijas konstatētas nekarantīnas nematodes – *Bursaphelenchus mucronatus*, kā arī vienā gadījumā tika konstatēts *Monochamus sp.*

LATVĀŅU IZPLATĪBAS IEROBEŽOŠANAS UZRAUDZĪBA

2021.gadā, reaģējot uz iesniegumiem un sūdzībām, uzņēmētiem 176,5 ha ar latvāni invadētās teritorijas un iepriekš dienestam nezināmas teritorijas, bet monitorings ar atkārtotu uzmērīšanu netika veikts. Dienesta inspektori veikuši 57 uzraudzības pārbaudes.

Sosnovska latvānis

MĒSLOŠANAS LĪDZEKĻI, UN AUGSNES AUGLĪBAS VEICINĀŠANA

MĒSLOŠANAS LĪDZEKĻU UN SUBSTRĀTU UZRAUDZĪBA

Saskaņā ar Mēslošanas līdzekļu aprites likumu Latvijā aprītē drīkst atrasties reģistrēti ML un SB, ML un SB, kam ir izsniegta attiecīga atļauja, savstarpēji atzīti (citā ES vai EEZ paziņoti) ML un SB, kā arī uzskaitē pieteikti ML ar marķējumu "EK mēslošanas līdzeklis".

2021. gadā KUVIS tika iekļauti:

- 128 reģistrēti ML un SB;
- 27 ML un SB ar atļaujām;
- 36 atzīti ML un SB;
- 152 ML ar marķējumu „EK mēslošanas līdzeklis”.

Lai nodrošinātu ML un SB kvalitātes atbilstības pārbaudi, VAAD budžeta ietvaros ņem kontrolparaugus. Pārskata gadā tika paņemti kontrolparaugi 80 ML un SB. Akreditētai laboratorijai testēšanai tika nosūtīts 91 paraugs, jo atsevišķos gadījumos saskaņā ar NA bija jānodrošina ML atkārtota testēšana. Pēc atkārtotās testēšanas kvalitātes vai identifikācijas prasībām neatbilda 10 ML jeb 13% no pārbaudītajiem, kas ir labāks rādītājs nekā 2020. gadā, kad kvalitātes vai identifikācijas prasībām neatbilda 20% no pārbaudītajiem ML un SB.

Lai nodrošinātu, ka aprītē atrodas reģistrēti, ar atļaujām vai savstarpēji atzīti ML un SB, vai uzskaitē pieteikti ML ar marķējumu "EK mēslošanas līdzeklis", kuru tirdzniecība notiek ievērojot NA prasības, tika veiktas 100 aprites vietu pārbaudes, kurās būtiski pārkāpumi netika konstatēti. Salīdzinājumā ar 2020. gadu, kad 4% pārbažu bija konstatēti būtiski pārkāpumi, situācija ar NA prasību ievērošanu ML un SB tirdzniecībā ir uzlabojusies.

MĒSLOŠANAS LĪDZEKĻU LIETOŠANAS PĀRBAUDE

Lai pārliecinātos par normatīvo aktu prasību ievērošanu, kas ir vērstas uz lauksaimnieciskās darbības izraisīta ūdens, augsnes un gaisa piesārņojuma samazināšanu, VAAD 2021. gadā veica trīs veidu mēslošanas līdzekļu lietošanas pārbaudes:

- īpaši jutīgajās teritorijās savstarpējās atbilstības pārvaldības prasību ietvaros pie LAD klientiem - 85;
- pārbaudes visā Latvijas teritorijā, pamatojoties uz iedzīvotāju sūdzībām - 24;
- plānotās pārbaudes visā Latvijas teritorijā saimniecībās, kas atlasītas pēc riska kritērijiem, ņemot vērā lauksaimniecības dzīvnieku skaitu - 70.

Veicot pārbaudes pēc iedzīvotājus sūdzībām, tikai divos gadījumos jeb 8% no pārbaudēm, tika konstatēti būtiski pārkāpumi - šķīdzmēsļu neiestrādāšanu augsnē 12 stundu laikā pēc to izkliešanas. Salīdzinot ar 2020. gadu, kad būtiski pārkāpumi tika konstatēti 24% no pārbaudēm, var secināt, ka lauksaimnieki atbildīgāk izmanto mēslošanas līdzekļus.

Savstarpējās atbilstības pārbaudēs īpaši jutīgajās teritorijās būtiskas neatbilstības netika konstatētas un, salīdzinot ar 2020. gadu, kad neatbilstības bija 3,8% pārbaudēs, situācija ir uzlabojusies, kas liecina par to, ka ir uzlabojusies saimniecību izpratne par savstarpējās atbilstības prasībām un to ievērošanu.

Veicot plānveida pārbaudes pēc riska kritērijiem atlasītajās saimniecībās visā Latvijas teritorijā, 2021. gadā konstatēti divi būtiski pārkāpumi, bet 2020. gadā pārkāpumi netika konstatēti. Tas liecina, ka nākamajā pārbaudes periodā lielāka vērība jāvelta lopkopības saimniecību informēšanai par kūtsmēsļu lietošanas un tās dokumentācijas prasībām un šo prasību ievērošanas uzraudzībai.

AUGŠŅU AGROĶĪMISKĀ IZPĒTE PĒC KLIENTU PIEPRASĪJUMA

Pārskata periodā AAI pēc klientu pieprasījuma veikta 354 saimniecībās ar kopējo platību 34 779 ha, izanalizējot 8131 augsnes paraugus. Atbilstoši AAI daļas kapacitātei gada laikā bija plānots AAI veikt 30 000 ha. 2021. gadā, iesaistot paraugu ņemšanā VAAD reģionālo nodaļu inspektoros, plānotais apjoms pārsniegts par 15,9%.

Salīdzinot ar 2020. gadu, ir samazinājusies AAI pieteiktā platība (par 17%) un pieteikto saimniecību skaits (par 15%).

Augšņu agroķīmiskās izpētes apjomu izmaiņas (neiekļaujot AAI reprezentatīvās kopas platības)

Rādītājs	2020. gads	2021. gads	% salīdzinot ar 2020. gadu
AAI apjoms, ha	41978	34779	-17%
Saimniecību skaits	419	354	-15%

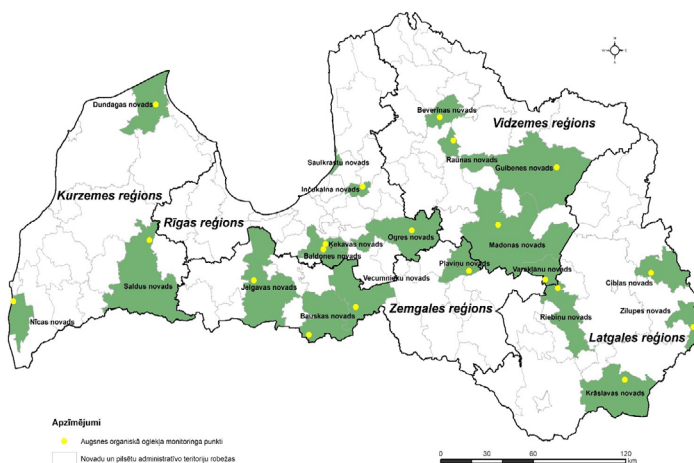
AUGSNES MONITORINGI

AAI REPRESENTATĪVĀ KOPA

Lai iegūtu informāciju par LIZ agroķīmiskajiem rādītājiem dažādos VPR, ņemot vērā saimniecības veidu (integrēts vai bioloģisks) un specializāciju (laukkopība, dārzkopība vai lopkopība), VAAD ir piešķirti finanšu līdzekļi AAI veikšanai reprezentatīvā saimniecību izlases kopā. 2021. gadā AAI veikta reprezentatīvās izlases kopā 5051 ha platībā. Kopai atlasītas 100 saimniecības 21 novadā: Kurzemes VPR (3): Dundagas, Nīcas, Saldus; Latgales VPR (4): Ciblas, Krāslavas, Riebiņu, Zilupes; Rīgas VPR (5): Baldones, Inčukalna, Ķekavas, Ogres, Saulkrastu; Vidzemes VPR (5): Beverīnas, Gulbenes, Madonas, Raunas, Varakļānu; Zemgales VPR (4): Bauskas, Jelgavas, Pļaviņu, Vecumnieku.

Oglekļa monitorings

Paralēli augsnes agroķīmiskajai izpētei reprezentatīvās kopas ietvaros katrā novadā izvēlēts viens lauks, kurā ierīkots oglekļa monitoringa punkts. Monitoringā iegūta informācija par kopējā, organiskā un neorganiskā oglekļa saturu 0-10 cm, 10-20 cm un 20-40 cm slānī dažāda granulometriskā sastāva augsnēs dažādos LIZ izmantošanas veidos: aramzemē, ilggadīgajos stādījumos, zālajos. Iegūtos datus turpmāk izmantos siltumnīcefekta gāzes emisiju aprēķinos.

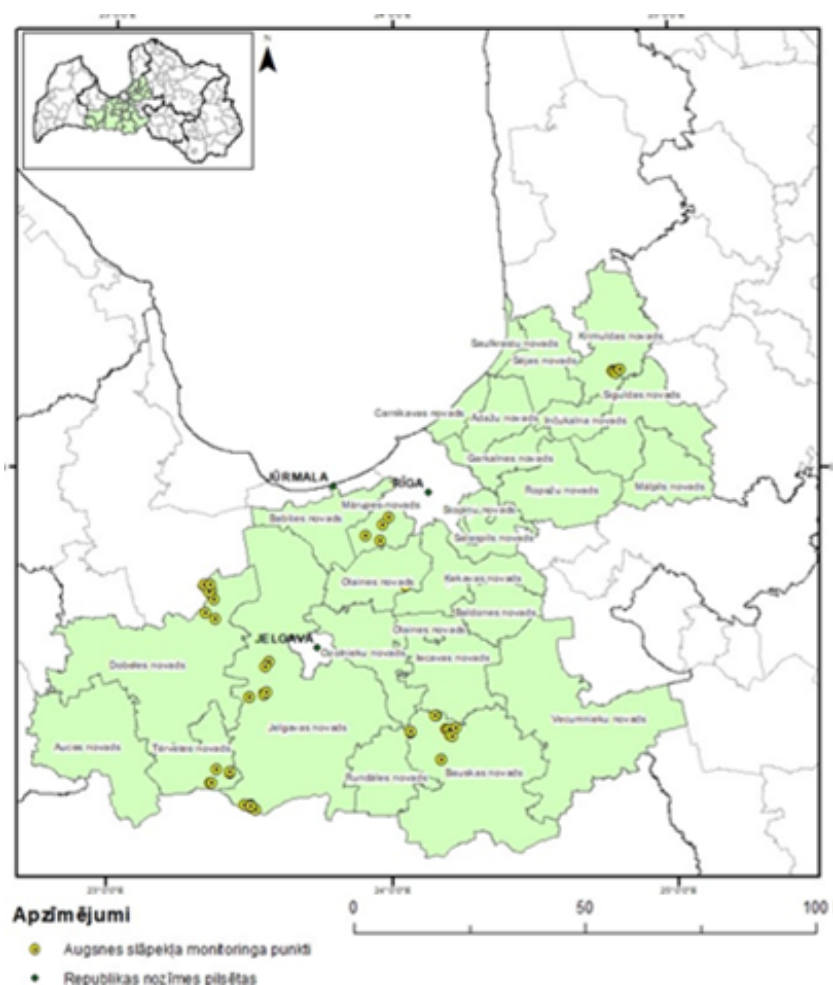

Agroķīmiskās izpētes reprezentatīvās kopas novadi 2021. gadā un oglekļa monitoringa punktu izvietojums

Augsnes minerālā slāpekļa monitorings

2021. gadā turpinājās augsnes minerālā slāpekļa monitorings 48 laukos īpaši jutīgajās teritorijās.

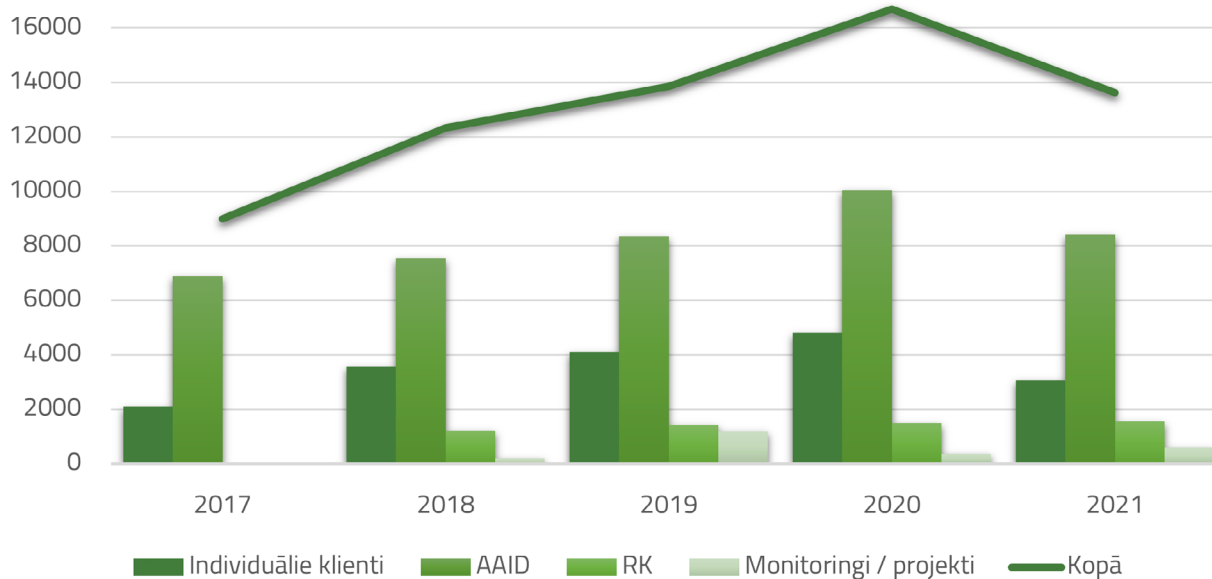
Monitoringa ietvaros pavasarī un rudenī noņemti paraugi trīs augsnes slāņos: 0-30 cm, 30-60 cm un 60-90 cm un analizēts amonija un nitrātu slāpekļa saturs. Iegūtos datus izmantoja slāpekļa papildmēslojuma normu korekcijas rekomendācijām pavasarī, kā arī potenciālā nitrātu piesārņojuma izvērtējumam rudenī.

AGROĶĪMIJAS LABORATORIJA

Agroķīmijas laboratorija ir akreditēta saskaņā ar starptautisko akreditācijas standartu ISO 17025:2017 augsnes un mēslošanas līdzekļu jomā. Laboratorija ir GLOSOLAN (Global soil laboratory network) un EUROSOLAN (*Eurasian soil laboratory network*) dalībnieks. Tā veic AAI pakalpojuma, AAI reprezentatīvās kopas, oglekļa un augsnes minerālā slāpekļa monitoringa paraugu testēšanu, kā arī sniedz ārpakalpojumus, veicot augsnes un kūtsmēsļu analīzes līgumu ietvaros ar zinātniskām iestādēm, kā arī individuālo klientu iesniegtiem paraugiem. Kopā 2021. gadā analīzes ir veiktas 11 518 paraugiem.

2021.gadā, salīdzinot ar 2020.gadu, analizēto augsnes paraugu skaits samazinājies par 23%, ko veido gan AAI paraugu samazinājums (16%), gan individuālo klientu iesniegto paraugu samazinājums (36%).

Lielāko analizēto paraugu īpatsvaru veido AAI pakalpojuma (61%) un individuālo klientu (24%) paraugi. AAI reprezentatīvās kopas paraugi ir 11%, bet minerālā slāpekļa, oglekļa monitoringi un projekta paraugi (Norvēģijas finanšu instrumenta projekts "Ilgtspējīgas augsnes resursu pārvaldības uzlabošana lauksaimniecībā") veido 4% no kopējā skaita.

Laboratorija, lai nodrošinātu uz klientu orientētu pakalpojumu sniegšanu, 2021. gadā uzlaboja darba procesus, kas būtiski saīsināja testēšanas izpildes termiņus. Pārskata gadā iegādātas laboratorijas iekārtas un aprīkojums – mitruma noteikšanas svāri, automātiskā temperatūras mērīšanas sistēma, paraugu arhīva skapji. Iegādāta arī mufeļkrāsns, ar kuras palīdzību turpmāk nodrošinās ātrāku un videi draudzīgāku organisko vielu satura noteikšanu augsnes paraugos.

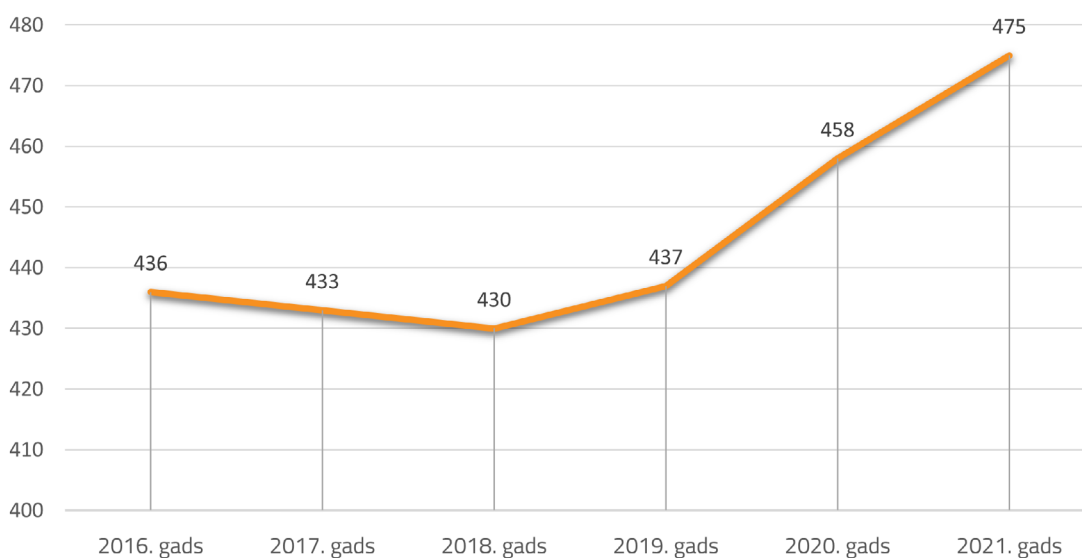
Savukārt Norvēģijas finanšu instrumenta projekta "Ilgtspējīgas augsnes resursu pārvaldības uzlabošana lauksaimniecībā" ietvaros laboratorijas vajadzībām iegādāts iekārtu komplekts kopējā slāpekļa noteikšanai augsnes paraugos ar Kjeldāla metodi.

Lai apliecinātu laboratorijas kompetenci un nodrošinātu darbu atbilstoši starptautiskiem standartiem, laboratorija turpināja piedalīties starplaboratoriju salīdzinošās testēšanas programmā augsnes paraugiem, veicot augsnes paraugu rezultātu salīdzināšanu ar Nīderlandes Vāgeningenes Universitāti WEPAL ietvaros.

SĒKLU UN ŠĶIRŅU APRITES UZRAUDZĪBA

Sēklaudzētāju un sēklu tirgotāju reģistrā līdz 2021. gada 31. decembrim bija reģistrētas 475 personas. Pēdējos divos gados ir vērojams reģistrēto personu skaita pieaugums, salīdzinoši (2016. – 2019. gadā), reģistrēto skaits bija gandrīz nemainīgs, jo iekļauto un izslēgto skaits bija līdzvērtīgs.

Sēklaudzētāju reģistrā reģistrēto personu skaits

KUVIS dārzeņu šķirņu kolekcionāru reģistrā 2021. gada beigās ir reģistrētas 20 personas, par trim personām vairāk kā iepriekšējā gadā. 2021. gadā no reģistra nav izslēgta neviena persona.

Dārzeņu šķirņu kolekcionāru reģistrā iekļauto lielākā daļa (16 personas) nodarbojas ar tomātu šķirņu kolekcionēšanu. Taču reģistrējas arī ķirbju, kabaču, biešu, gurķu, pupiņu, zirņu, kāpostu, paprikas, meloņu, arbūzu, baklažānu, salātu un ķiploku šķirņu kolekcionāri.

Izsniegtas 1424 individuālās atļaujas izmantot konvencionālas izcelsmes sēklas materiālu bioloģiskajā lauksaimniecībā, kas ir par 26% mazāk nekā pagājušajā gadā.

Palielinājies bioloģiskās izcelsmes sēklas materiāla piedāvājums. Bioloģiskās

lauksaimniecības šķirņu sēklu uzskaites datu bāzē iekļauta informācija par 76 bioloģiskas izcelsmes sēklu partijām, kas ir par 11 partijām vairāk kā pērn. Informāciju par pieejamo bioloģiskās lauksaimniecības sēklas un veģetatīvo pavairošanas materiālu snieguši 22 sēklaudzētāju vai sēklu izplatīšanas uzņēmumi.

Sēklu sertifikācijas procesa ietvaros VAAD sēklu kontroles inspektori sēklaudzēšanas lauku apskates veikuši 20769 ha platībā, salīdzinot ar 2020. gadu, platību skaits ir palielinājies nedaudz vairāk par 1400 ha.

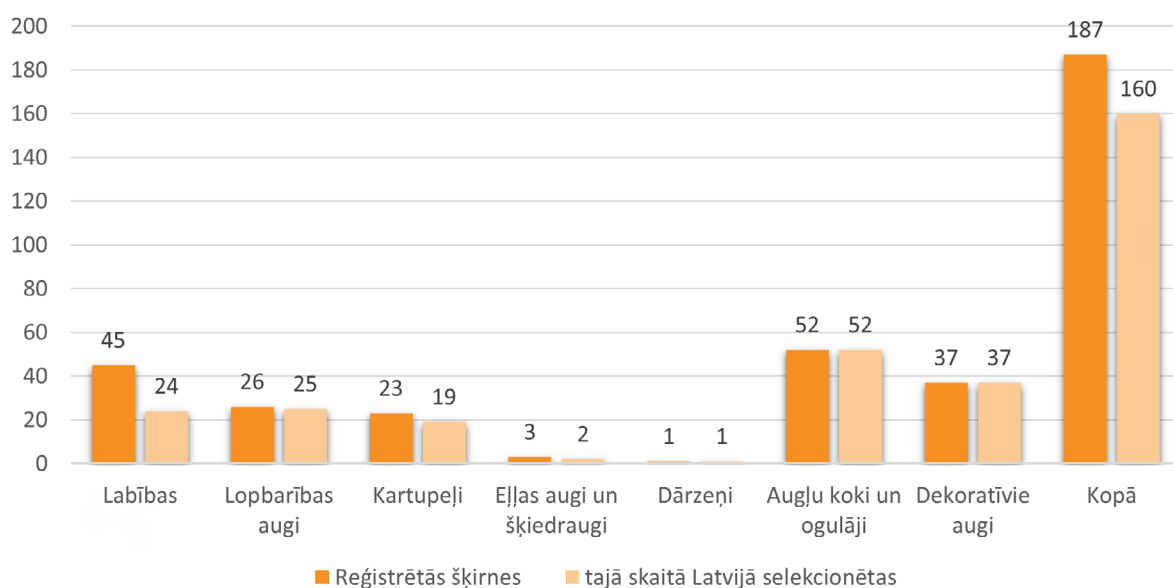
Šķirnes identitātes un tīrības novērtēšana sēklu sertifikācijas procesa atbilstības pārbaudei 2021. gadā lauka pēcpārbaudes kontrollauciņos veikta 856 partijām. Kopumā ir pārbaudīti 1637 lauciņi - 585 vasarāju labībām, 356 citiem vasarājiem, 432 ziemājiem un 264 daudzgadīgiem zālaugiem.

SELEKSIONĀRU TIESĪBAS UN LATVIJAS AUGU ŠĶIRŅU KATALOGA VEIDOŠANA

Valsts augu aizsardzības dienests kārtro un uztur KUVIS Latvijas aizsargāto augu šķirņu valsts reģistru.

Latvijas aizsargāto augu šķirņu valsts reģistrā iekļauto šķirņu skaits 2021. gada 31. decembrī bija 187 šķirnes, tai skaitā:

- 45 labību,
- 26 lopbarības augu,
- 23 kartupeļu,
- 52 augļkoku un ogulāju,
- 36 dekoratīvo augu,
- Viena dārzeņu.

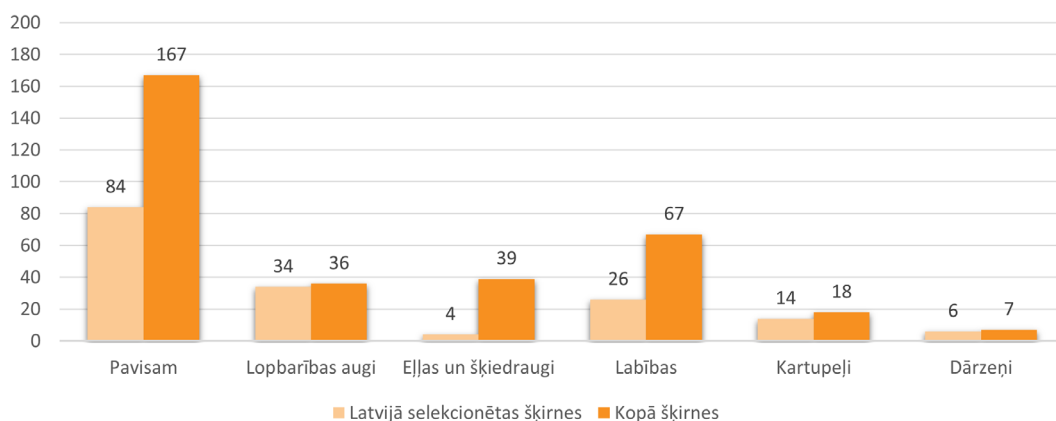

160 šķirnes jeb 86% no reģistrā iekļautajām šķirnēm ir selekcionētas Latvijā. Pārskata periodā selekcionāra tiesības piešķirtas deviņām šķirnēm, no kurām trīs selekcionētas Latvijā, bet pārējās Somijā. Izsniegtas deviņas apliecības par selekcionāra tiesību piešķiršanu.

Pieņemti, izvērtēti un reģistrēti deviņi iesniegumi selekcionāra tiesību piešķiršanai. 2021. gadā tika reģistrēti 277 licenču līgumi par šķirnes izmantošanas tiesību nodošanu. Kopumā par 133 šķirnēm, no kurām 26 šķirnēm piešķirta Latvijas selekcionāru tiesību aizsardzība.

2021. gada beigās Latvijas augu šķirņu katalogā pavisam bija 167 šķirnes, tai skaitā Latvijā selekcionētas 84 šķirnes. Iepriekšējā gadā bija 180 šķirnes, no kurām 89 ir selekcionētas Latvijā.

Latvijas augu šķirņu katalogā iekļauto augu šķirņu skaits

NACIONĀLĀ SĒKLU KONTROLES LABORATORIJA (NSKL)

NSKL piedalās ISTA dalībvalstu laboratoriju visos profesionalitātes pārbaudes programmas ciklos (atkarībā no to akreditācijas jomas). Ik gadu tiek organizētas trīs šādas pārbaudes dažādām analīzēm dažādu sugu sēklām.

2021.gadā saņemtie ISTA galīgie vērtējumi šādām profesionalitātes pārbaudēm:

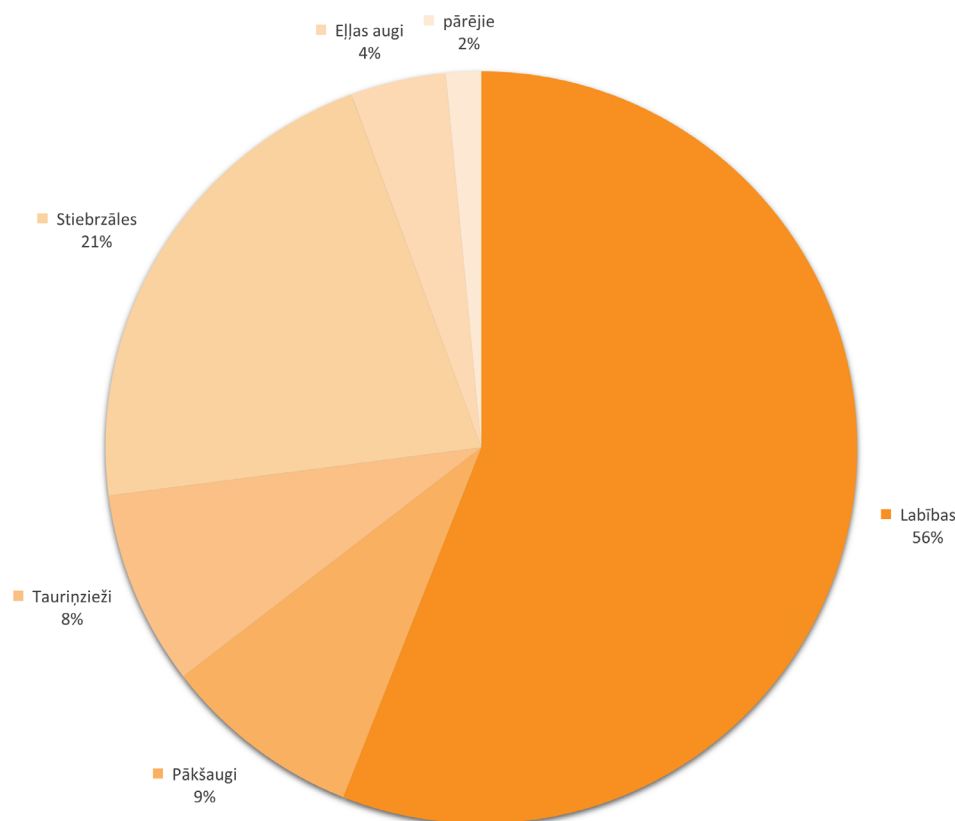
- Dārza pupiņas (*Phaseolus vulgaris*) cikls 20-1, vērtējums – “A” par visām analīzēm (ISTA augstākais statistiskais novērtējums);
- Puravi (*Allium porrum*), cikls 20-2, vērtējums - “A” par visām analīzēm;
- Pļavas auzene (*Festuca pratensis*), cikls 20-3, vērtējums - “A” par analītiskās tīrības un citu augu sugu noteikšanas analīzēm, vērtējums – “B” par dīgļspējas analīzēm;

- Felīcijas (*Felicia sp.*), cikls 20-3, vērtējums - "B" par dīgtspējas analīzēm;
- Kukurūza (*Zea mays*), cikls 21-1, vērtējums - "A" par visām analīzēm;
- Sējas lucerna (*Medicago sativa*) cikls 21-2, vērtējums – "A" par analītiskās tīrības un dīgtspējas analīzēm, vērtējums - "B" par citu augu sugu noteikšanas analīzēm.
- Saņemtie ISTA profesionalitātes pārbažu rezultāti liecina par augstu NSKL ekspertu profesionalitāti.

NSKL un VAAD reģionālo nodaļu laboratorijās veiktās analīzes

2021. gadā sēklu kvalitāte pārbaudīta 6568 paraugiem, no tiem NSKL pārbaudīti 3417 paraugi, Vidzemes reģionālās nodaļas Valmieras laboratorijā – 1647 paraugi, Zemgales reģionālās nodaļas Bauskas laboratorijā – 1246 paraugi un Kurzemes reģionālās nodaļas Saldus laboratorijā, kas darbojās pirmajā pusgadā – 258 paraugi.

Liela daļa ir klientu iesūtītie paraugi sēklu kvalitātes pārbaudei, bet 3165 jeb 48% paraugu iesniegti sēklu sertifikācijai (no sertifikācijai paredzētajām partijām un sēklu partiju atkārtotai pārbaudei tirdzniecības gadījumā).

Salīdzinot ar 2020. gadu, kopējais paraugu skaits samazinājies par 4%, bet sertifikācijai iesniegto paraugu skaits pieaudzis par 27%. Visvairāk sertifikācijai ir iesniegti labību un stiebrzāļu sēklu paraugi.

AUGU AIZSARDZĪBA

AAL REĢISTRĀCIJA

2021. gadā Latvijā reģistrēto AAL sarakstā iekļauti 55 jauni AAL, tajā skaitā:

- 46 ķīmiskie,
- trīs dzīvos organismus saturoši.

Izsniegtas četras AAL paralēlās tirdzniecības atļaujas.

Anulēti 29 AAL un divas AAL paralēlās tirdzniecības atļaujas.

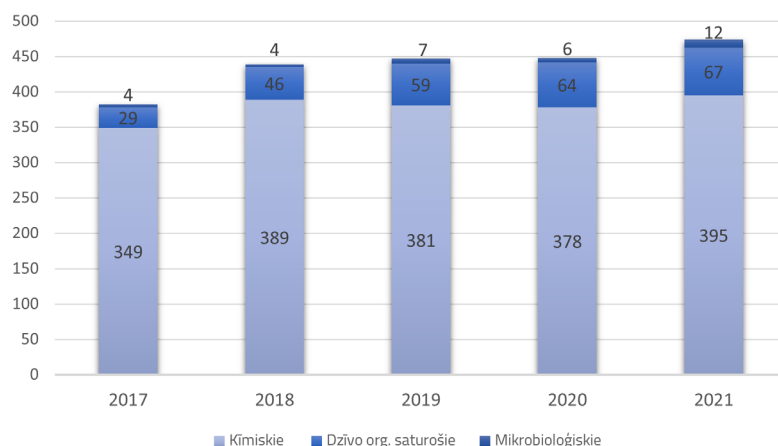
Pieņemti 194 lēmumi par izmaiņām reģistrētu AAL dokumentācijā - mainīts reģistrācijas īpašnieks, iepakojuma lielums, formulācijas sastāvs un citas izmaiņas dokumentācijā.

Pieņemti lēmumi par vienpadsmit AAL reģistrācijas atjaunošanu pēc to sastāvā esošās darbīgās vielas apstiprinājuma atjaunošanas ES reģistrēto darbīgo vielu sarakstā.

Kopumā uz 2021. gada 31. decembri AAL reģistrā bija 474 AAL, no tiem 395 ķīmiskais, divpadsmit mikrobioloģiskie un 67 dzīvus organismus saturošie AAL.

Reģistrā iekļauti 197 herbicīdi (50% no ķīmiskajiem AAL), 102 fungicīdi (26%), 29 insekticīdi (7%), 18 kodnes (5%), 33 augu augšanas regulatori (8%), 16 cita lietojuma preparāti (4%) (repelenti, rodenticīdi, desikanti, limacīdi, dezinfekcijas līdzekļi). Kopumā saistībā ar jaunu AAL reģistrāciju, jau esošo pārreģistrāciju un lēmumiem par izmaiņām dokumentācijā izvērtēti un apstiprināti 152 AAL marķējumu teksti. Aktuālais Latvijā reģistrēto AAL saraksts pieejams [VAAD tīmekļvietnē](#).

Reģistrēto AAL skaita dinamika 2017. - 2021. gadā

Lai gan reģistrēto AAL skaits pēdējos gados pieaudzis, vairumā gadījumu reģistrācijas pieteicēji iesniedz pieteikumus tādu AAL reģistrācijai, kuri paredzēti graudaugiem, rapsim un kartupeļiem. Joprojām trūkst AAL dārzeņiem un citiem mazajiem lietojumiem - AAL lietošanai augiem un augu produktiem, kurus valstī audzē nelielās platībās vai audzē lielās platībās, bet kaitīgais organisms nerada kaitējumu katru gadu vai arī kaitējums netiek nodarīts visā audzējamā platībā.

2021. gadā sagatavoti 38 novērtējumi atļauju izsniegšanai AAL lietošanai, t.sk. 15 neregistrētu AAL novērtējumi, 11 novērtējumi AAL demonstrācijas izmēģinājumiem un 8 novērtējumi jau reģistrētu AAL mazo lietojumu atļaujām, četras atļaujas AAL paralēlajai tirdzniecībai.

Pārskata periodā VAAD turpināja sadarbību ar Latvijas dārzeņu audzētājiem un augļkopjiem. Izsniegtas sešas atļaujas neregistrēta AAL izplatīšanai un lietošanai, kā arī divas atļaujas reģistrēta AAL lietošanas jomas paplašinājumam.

2021. gadā izsniegti sertifikāti AAL reģistrācijai paredzēto efektivitātes pārbaudes izmēģinājumu veikšanai:

- SIA "Latvijas Augu aizsardzības pētniecības centrs" – 15 sertifikāti;
- SIA "AgroLab Baltic" – pieci sertifikāti.

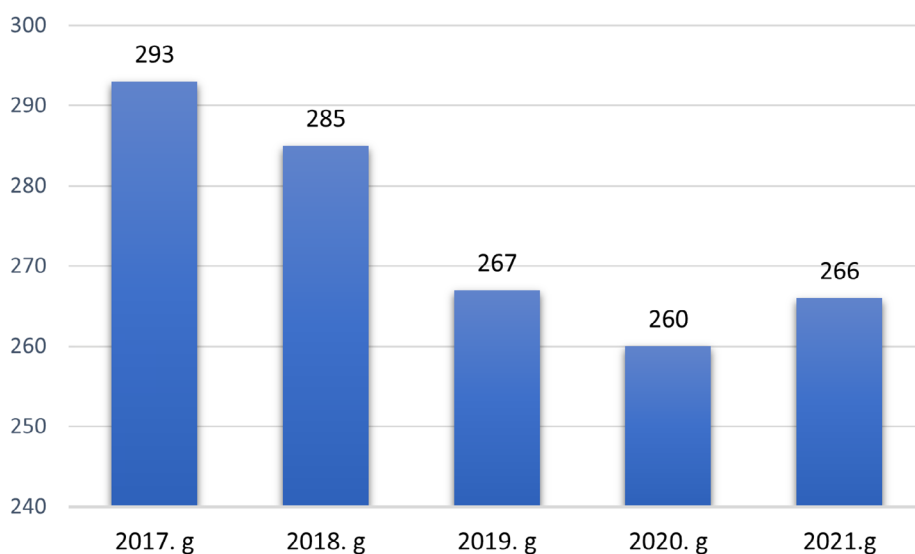
VAAD turpina darbu reģionālā (Ziemeļu zonas) un ES līmeņa sadarbības aktivitātēs. Zonālā sadarbība dod iespēju optimāli izmantot valstu rīcībā esošos cilvēkresursus, koordinējot saņemto AAL reģistrācijas pieteikumu izskatīšanu un deleģējot ziņotājvalstis sagatavot AAL novērtējuma ziņojumus visu dalībvalstu vārdā. Vienlaikus tiek nodrošināta riska novērtējumu harmonizācija un kvalitāte, jo novērtējuma ziņojumu gatavošanā un izskatīšanā ir iesaistīti vairāku valstu eksperti. Papildus AAL reģistrācijas aktivitātēm Latvija iesaistīta ES mēroga programmā Eiropā reģistrētu darbīgo vielu atkārtotai iekļaušanai ES apstiprināto darbīgo vielu sarakstā pēc to apstiprināšanas termiņa beigām. Pārskata gadā Latvija pabeidza darbīgo vielu nikosulfurons un fenpirazamīns riska ziņojuma novērtējumu, piedalījās piecās vadības grupas telekonferencēs un 11 ekspertu telekonferencēs.

AAL UZRAUDZĪBA

VAAD komersantiem, kas tirgo AAL, izsniedz speciālās atļaujas (licences) AAL uzglabāšanai un izplatīšanai. Pārskata periodā kopā pieņemti 45 lēmumi. Pamatojoties uz personu iesniegumiem, veiktas 15 komersantu telpu atbilstības novērtēšanas, kā rezultātā 14 komersantiem izsniegtas speciālas atļaujas (licences). Pieņemti 9 lēmumi par speciālās atļaujas (licences) anulēšanu un 22

lēmumi par pārreģistrēšanu.

Licencēto AAL izplatīšanas vietu skaita dinamika 2017. - 2021. gadā

VAAD inspektori 2021. gadā AAL izplatīšanas vietās noņēma paraugus AAL, kuriem beidzies derīguma termiņš. Rezultātā pieņemts lēmums par izplatīšanas derīguma termiņa pagarināšanu 130 AAL un termiņu nepagarināšanu vienam AAL.

VAAD veicis 35 AAL marķējuma teksta pārbaudi, rezultātā pieciem AAL konstatētas deviņas maznozīmīgas neatbilstības apstiprinātajam marķējuma teksta paraugam, kuras jānovērš, ievēdot Latvijā nākošās AAL partijas.

2021. gadā tika paņemti 14 AAL kontroles paraugi kvalitātes laboratoriskajai testēšanai, no kuriem 2 ir nodoti testēšanai/pārbaudei ārzemju laboratorijā. Visi 2021. gada 14 AAL paraugi ir atbilstoši.

Kopā izplatīšanas vietās veiktas 233 pārbaudes, kuru laikā par AAL izplatīšanas pārkāpumiem ierosinātas 7 administratīvā pārkāpuma lietas, konstatēti 8 pārkāpumi.

Galvenie būtiskie pārkāpumi:

- AAL izplatīts pēc derīguma termiņa beigām;
- izplatīta sēkla, kas kodināta ar Latvijas republikā neregistrētu AAL;
- izplatīts AAL bez VAAD speciālās atļaujas (licences);
- divos gadījumos izplatīti AAL personām, kurām nav apliecības par tiesībām lietot AAL;
- izplatīts AAL ar marķējuma tekstu, kas nav latviešu valodā;
- VAAD nav iesniegti AAL kvalitāti apliecinoši dokumenti;
- izplatīts AAL, kam nav aizsargiepakojuma marķējuma informācijas.

AUGU AIZSARDZĪBAS APMĀCĪBAS

VAAD nodrošinājis augu aizsardzības jomas apmācību sistēmas darbību, pieņēmis pārbaudījumus un izsniedzis apliecības 2255 personām, kā arī veicis piecu apmācību veicēju uzraudzības.

AAL LIETOŠANAS UZRAUDZĪBA

Kopumā 2021. gadā veiktas 1119 AAL lietošanas uzraudzības pārbaudes, atlasot saimniecības pēc riska kritērijiem, analizējot, kādus kultūraugus audzē, cik lielās platībās, vai iepriekš izdarīti pārkāpumi u.tml., kā arī saņemot operatīvu informāciju par iespējamo pārkāpumu.

Veikto pārbažu laikā kopā konstatēti 67 pārkāpumi, uzsākot administratīvā pārkāpuma procesu 54 administratīvo pārkāpumu lietās. No tām 51 gadījumā piemērots sods, bet trijos gadījumos administratīvā pārkāpuma process izbeigts, izsakot mutvārdu aizrādījumu.

Galvenie būtiskie pārkāpumi:

- visvairāk pārkāpumu konstatēti par AAL lietošanu, neievērojot normatīvajos aktos minētās prasības par ūdensobjektu aizsargjoslām – 30 gadījumi;
- AAL marķējumā noteiktās aizsargjoslas neievērošanu vai AAL nonākšanu blakus teritorijā. Nereti tiek konstatēti abi pārkāpumi vienlaicīgi. Šādi gadījumi, kad nav ievērota viena no prasībām vai abas prasības, ir bijuši 10;
- nav veikta iegādāto un/vai izlietoto AAL uzskaites vai uzskaitē ir neprecīza – deviņi gadījumi;
- Latvijas Republikā neregistrēta AAL lietošana – seši gadījumi;
- AAL lietošana, neievērojot normatīvajos aktos noteikto vēja ātrumu – trīs gadījumi;
- AAL lietošana kultūrai, kurai tas nav paredzēts – trīs gadījumi;
- AAL lietošana publiskā vietā, neievērojot normatīvajos aktos noteiktās prasības – divi gadījumi;
- neatbilstošas AAL lietošanas iekārtas izmantošana – divi gadījumi;
- atbilstošas apliecības neesamība, lai iegādātos, uzglabātu un lietotu AAL – divi gadījumi;
- AAL lietots ziedošā laukā dienas laikā, nav ievērota AAL marķējumā noteiktā prasība – viens gadījums;
- AAL pielietots īpaši aizsargājamās dabas teritorijās – viens gadījums.

Pārbažu laikā VAAD paņēmis 129 augu un augu produktu paraugus laboratoriskām analīzēm, rezultātā 32 paraugu analīzes ir palīdzējušas pierādīt normatīvo aktu pārkāpumus, par kurām ir ierosinātas 36 administratīvā pārkāpuma lietas.

Monitoringa ietvaros VAAD paņēmis 95 graudaugu un rapša paraugus ražas vākšanas laikā AAL darbīgās viela glifosāta atliekvielu noteikšanai. 56 paraugos glifosāta atliekvielas netika konstatētas, pārējos 39 paraugos atliekvielu līmenis nepārsniedza maksimāli pieļaujamās normas.

Lauksaimniecības produktu integrētās audzēšanas reģistrā reģistrētajās saimniecībās veiktas 534 lauksaimniecības produktu integrētās augu aizsardzības vispārīgo principu un vidi saudzējošas metodes dārzkopībā prasību ievērošanas pārbaudes. Pārbaužu laikā paņemts 31 augu un augu produktu paraugs. Atklāti divi pārkāpumi, kas saistīti ar neatbilstošu AAL lietošanu, par ko ierosinātas divas administratīvās pārkāpumu lietas.

KULTŪRAUGIEM KAITĪGO NEKARANTĪNAS ORGANISMU MONITORINGS UN PROGNOZĒŠANA

VAAD kultūraugiem kaitīgo nekarantīnas organismu monitoringā 2021. gadā bija nodarbināti septiņi speciālisti. Monitoringa veikšanai izstrādāta un ieviesta mobilā lietotne, lauku monitoringa tiek veikts, izmantojot planšetes.

Monitoringa rezultāti 2021. gadā:

- kaitīgo organismu konstatēšanai novērojumos iekļauti 36 kultūraugi;
- visā Latvijas teritorijā pavisam 3544 novērojumi;
- novērojumos konstatētas 179 kaitīgo organismu sugas vai to grupas (piemēram, tripši, laputis, spradži, kraupis, miltrasas, dažādas lapu plankumainības, sakņu puves u.tml.).

2022. GADĀ PLĀNOTIE PASĀKUMI

VAAD 2022. GADĀ:

- Saskaņā ar „Latvijas rīcības plānā augu aizsardzības līdzekļu ilgtspējīgai izmantošanai 2019.–2023. gadam” ietvertajiem pasākumiem un atbilstoši piešķirtajam finansējumam, sekmēs integrētās augu aizsardzības ieviešanu, kuras pamats ir alternatīvo augu aizsardzības metožu izstrāde un ieviešana, kas mazinātu lauksaimnieku atkarību no ķīmiskajiem AAL;
- Turpinās pilnveidot kultūraugiem kaitīgo organismu novērošanas sistēmu, pilnveidos izveidoto profesionālo AAL lietotāju, konsultantu un izplatītāju apmācību sistēmu, pilnveidos smidzinātāju uzraudzības sistēmu;
- Turpinās izstrādāt sistēmu, lai sekmētu profesionālos AAL lietotājus brīvprātīgi īstenot Latvijā audzējamu kultūraugu audzēšanas vadlīnijas konkrētām kultūraugu sugām, sekmēs vadlīniju ieviešanu demonstrējumu saimniecībās;
- Saistībā ar Apvienotās Karalistes izstāšanos no ES pieaug pieteikumu skaits darbīgo vielu tehniskās ekvivalences novērtējumu veikšanai. Plānots, ka Latvija izvērtēs vismaz 10 darbīgo vielu tehniskās ekvivalences novērtējumus 2022. un 2023. gadā. Latvija uzņēmās ziņotājvalsts funkcijas un 2022. gada janvārī saņēma darbīgās vielas pirofenons apstiprinājuma atjaunošanas pieteikumu. 2022. un 2023. gadā plānots veikt darbīgās vielas pirofenons apstiprinājuma atjaunošanas izvērtējumu;
- Turpinās iesaistīties Baltijas - Ziemeļvalstu kopprojektā Ziemeļu zonas ietvaros par AAL reģistrāciju savstarpējo atzišanu. Lai uzturētu ekspertu kvalitāti, iegūtu zināšanas un pieredzi, 2022. gadā darbinieki piedalīsies starptautiskos semināros, sanāsmēs, darba grupās;
- Turpinās veikt kontroles savstarpējās atbilstības prasību izpildei vides jomā uzraudzībai mēslošanas plāniem un to dokumentācijai īpaši jutīgajās teritorijās, kā arī AAL lietošanas uzraudzībā;
- Ņems kontroles paraugus AAL kvalitātes noteikšanai un paraugus augu un augu produktu analīzēm AAL atliekvielu noteikšanai, uzmanību pievēršot glifosātu saturošo AAL lietošanas prasību ievērošanai graudaugu un rapša sējumos pirms raža novākšanas;
- Turpinās uzraudzību un kontroli augu karantīnas jomā, lai nodrošinātu Latvijas produkcijas eksportu, reeksportu un tranzītu gan uz trešajām,

gan ES valstīm. Ņemot vērā, ka palielinās tirdzniecība, ar augiem un augu produktiem starp ES dalībvalstīm, kā arī starp pasaules valstīm, nenodrošinot augu karantīnas organismu uzraudzību pienācīgā līmenī, var tikt apdraudēts Latvijas fitosanitārais stāvoklis, kas ilgtermiņā ietekmēs lauksaimniecības un mežsaimniecības ražošanu un konkurētspēju;

- Darbosies EK darba grupās, izstrādās rīcības plānus prioritārajiem augu karantīnas organismiem, kuros iekļauj konkrētā kaitīgā organisma izskaušanas pasākumus, vai paredzētos tā izplatības ierobežošanas pasākumus;
- Veiks apsekojumus, lai konstatētu ES karantīnas organismu klātbūtni teritorijās, kurās minētie karantīnas organismi iepriekš nav konstatēti, izstrādās daudzgadu apsekojumu programmas, veiks sabiedrības informēšanu, izstrādās rīcības plānus un ārkārtas situāciju plānus prioritārajiem kaitīgajiem organismiem, lai novērstu ES karantīnas organismu ieviešanos Latvijā, organizēs modelējošās mācības;
- Īstenos kaitīgo organismu un augiem bīstamo organismu klātbūtnes apsekojumu programmu;
- Īstenos uzraudzību par latvāņu ierobežošanas pasākumu veikšanu, to nodrošinās, tikai izskatot iesniegtās sūdzības;
- Īstenos sēklu tirdzniecības vietu kontroli, izskatot iesniegtās sūdzības;
- Pārstāvēs Latvijas intereses starptautiski par references laboratoriju sistēmu izveidošanu, lai nodrošinātu Latvijas Nacionālās fitosanitārās laboratorijas kā references laboratorijas augu karantīnas jomā statusu;
- Nodrošinās uz klientu orientētu pakalpojumu sniegšanu sēklu un augu šķirņu aprites jomā, ievērojot normatīvo aktu prasības;
- Veiks kaņepju THC monitoringu un sēklaudzēšanas prasību pārbaudes, lai nodrošinātu brīvprātīgā saistītā atbalsta shēmu par sertificētas sēklas ražošanu;
- Nodrošinās ĢMO uzraudzību sēklu un stādāmajā materiālā - veiks pārbaudes, ņems paraugus un nodrošinās ĢMO skrīninga gēnu klātbūtnes noteikšanu laboratorijā.
- Iesaistīsies EP darba grupu sanāksmēs, lai veicinātu jaunās augu veselības un oficiālo kontroļu veikšanas likumdošanas izstrādi, lai nodrošinātu informācijas apmaiņu ar IMSOK (ES informācijas pārvaldības sistēma oficiālo kontroļu vajadzībām), Padomes darba grupas sanāksmēs, kas skar Starptautiskās augu aizsardzības konvencijas/Fitosanitāro pasākumu komisijas (IPPC/CPM) jautājumus, piedalīsies Roosendaal darba grupu sanāksmēs, lai nodrošinātu veiksmīgu augu un augu produktu eksportu uz trešajām valstīm;
- Turpinās īstenot pasākumus ar mērķi mazināt AAL radīto risku un ietekmi uz cilvēku veselību un vidi, novērst ūdens un augsnes piesārņojumu no lauksaimnieciskās izcelsmes piesārņojuma, nodrošināt bioloģisko daudzveidību,

tai skaitā, ģenētiski modificēto organismu nenonākšanu apkārtējā vidē, veicināt augkopības produkcijas ražošanu un eksportu;

- Veiks pasākumus, kas saistīti ar jaunās Oficiālās kontroles regulas ieviešanu, uzlabojot iekšējās kontroles sistēmu, uzsāks kontroļu plānošanas kārtības pārskatīšanu, balstoties uz riska analīzi, veiks izmaksu pārskatīšanu;
- Pamatojoties uz likumprojektu "Par grozījumiem Lauksaimniecības un lauku attīstības likumā", gatavos priekšlikumus normatīvajiem aktiem par LIZ pārvaldības informācijas sistēmu, nacionālo augšņu references laboratoriju, nosakot kārtību, kādā tiek īstenotas references laboratorijas funkcijas augšņu jomā un tiek atzītas citu laboratoriju tiesības veikt analīzes augšņu agroķīmiskās izpētes vajadzībām, kā arī gatavos priekšlikumus normatīvajam aktam par augšņu agroķīmisko izpēti.
- Turpinās dalību Norvēģijas finanšu instrumenta 2014.-2021. gada perioda programmas "Klimatapārmaiņu mazināšana, pielāgošanās tām un vide" projektā "Ilgtspējīgas augsnes resursu pārvaldības uzlabošana lauksaimniecībā";
- Turpinās EK Twinning projektu "Tālākas SPS un pārtikas drošības sistēmas attīstības nodrošināšana Gruzijā";
- Turpinās EK Twinning projektu "Sanitāro un fitosanitāro (SPS) pasākumu stiprināšana Azerbaidžānā";
- Turpinās EK Twinning projektu „Ukrainas tiesību aktu tuvināšana valsts uzraudzībā ĢMO atklātās sistēmās, augu šķirņu aizsardzībā un sēklu un augu pavairojamā materiāla ražošanā saskaņā ar ES normām un standartiem”;
- 2022. gada oktobrī un novembrī ir plānots apsekot 4000 lauku saimniecības, vācot datus par AAL pielietošanu labībām, lauku pupām, rapsim 2022. gada ražai. Apsekojumu organizēs Centrālā statistikas pārvalde.
- Nodrošinās būvprojekta izstrādi administratīvās ēkas jumta stāva izbūvei, tā palielinot Agroķīmijas laboratorijas darba telpas;
- Iegādāsies jaunus dienesta transportlīdzekļus, tā atjaunojot esošo autoparku;
- Aktīvi piedalīsies ēnu ekonomikas apkarošanas pasākumu īstenošanā, veicot darbības saistībā ar nelegālu vai viltotu AAL tirdzniecības un lietošanas ierobežošanu, kā arī veiks darbības noziedzīgu nodarījumu atklāšanas sekmēšanā augu aizsardzības līdzekļu aprites, sēklu aprites, mēslošanas līdzekļu aprites un augu karantīnas jomā;
- Plānots turpināt kampaņu "Misija Agronomi", informējot lauksaimniekus vienkārši uztveramos formātos un veidos, skaidrojot integrētās augu aizsardzības principus praksē, AAL neapdomīgas lietošanas seku ietekmi uz vidi, skaidrojot AAL marķējuma norādes par aizsargjoslām, lietošanas nosacījumiem, drošības brīdinājumiem, pirmās palīdzības sniegšanu u.c. Lai veicinātu sabiedrības uzticību VAAD darbībai un izpratnei par AAL atbildīgu lietošanu, komunikācijas kampaņā paredzēts aktīvi iesaistīt VAAD inspektoros,

video ziņojumos parādot viņu darbību pārbaužu laikā.

- Piesaistot dažādus finansēšanas avotus, turpinās jaunu e-pakalpojumu izstrādi, dažādu procesu elektronizāciju, KUVIS pilnveidošanu, paplašinot tās funkcionalitāti un izstrādājot:
 - Lauksaimniecībā izmantojamās zemes pārvaldības sistēmu, ietverot:
 - AAL izplatīšanas un lietošanas uzraudzības moduli,
 - ML izplatīšanas un lietošanas uzraudzības moduli,
 - Lēmumu atbalsta sistēmas moduli un kaitīgo organismu identificēšanas palīgrīku lauksaimniekam.
 - Latvijas augšņu datu bāzi, kas ietver datus par oglekļa monitoringu, augšņu agroķīmiskajiem rādītājiem, augšņu tipiem un to klasifikāciju,
 - Kopējās lauksaimniecības politikas zaļajā arhitektūrā iekļauto atbalsta pasākumu prasību kontroles moduli, ietverot datu apmaiņu starp kopējās lauksaimniecības politikas ieviešanā iesaistītajām institūcijām;
 - Sēklu un šķirņu aprites uzraudzības moduli;
 - Fitosanitārās uzraudzības moduļa papildinājumu;
 - Bioloģiskās lauksaimniecības sadaļas.

2023. GADAM UN TURPMĀKIEM GADIEM

VAAD kā jaunās politikas iniciatīvas izvirzīs prioritāros pasākumus jauno augu veselības un augu aizsardzības risku izvērtēšanai un novēršanai atbilstoši Zaļā kursa mērķiem:

- Pasākumi augkopības produkcijas ražošanas un eksporta produkcijas palielināšanai, paredzot līdzdalību jaunas augu veselības politikas izstrādē ES, pasākumu veikšana jaunās Augu veselības Regulas ieviešanai, kā arī bīstamo augu karantīnas organismu - priežu koksnes nematodes, kas izraisa skujkoku masveida bojā eju, Āzijas un Citrusu ūsaiņa, *Xylella fastidiosa*, kā arī citu prioritāro karantīnas organismu, izplatības apkarošanas vai ierobežošanas pasākumu īstenošanas programmu izstrādi;
- Augsnes un dabas resursu ilgtspējīga izmantošana, pielietojot vidi saudzējošas tehnoloģijas augkopības jomā, tajā ietverot arī apstiprinātajā Latvijas rīcības plānā augu aizsardzības līdzekļu ilgtspējīgai izmantošanai 2019.–2023. gadam paredzētos pasākumus, ņemot vērā Eiropas Zaļo kursu visaptverošu jauno bioloģiskās daudzveidības stratēģiju un stratēģiju "No lauka līdz galdam".
- Digitālo risinājumu ieviešana informācijas apmaiņai starp lauksaimniekiem un citiem iestādes klientiem, valsts un pašvaldību iestādēm, risinājumus sasaistot ar ES un nacionālo ilgtspējas politiku, ņemot vērā Eiropas zaļā kursa un tā rīcībpolitikas stratēģijas, kā arī ar Kopējās lauksaimniecības politikas zaļās arhitektūras atbalsta pasākumu prasību administrēšanu;
- VAAD administratīvās kapacitātes palielināšana – atlīdzības palielināšana, laboratorijas iekārtu nomaiņa pret jaunākas paaudzes tehnoloģiskām iekārtām, dienesta autoparka atjaunošana.